

Az arany virágcserep

Első vigília

*Anselmus diák balesetei - Paulmann segédtanító
gyógybagója és az aranyos-zöld kígyók*

Áldozcsütörtök napján, délután három órakor egy fiatalember futott át Drezdában a Schwarzes Tor alatt, pontosabban egyenesen beleszaladt egy öreg, csúf kofaasszony almás és süteményes kosarába; ami szerencsésen megmenekült a széttaposástól, szanaszét repült és az utcagyerekek vidáman osztoztak a zsákmányon, amelyet a heves úr szórt közjük. A vénasszony jajveszékélésére a többi árusasszony is otthagya sütemény- és pálinkapultját, körülvették a fiatalembert s a csócselék féktelenségével szidalmazták, úgyhogy az ifjú a bosszúságtól és szégyenkezéstől elnémulva, odanyújtotta kicsiny, nem éppen duzzadó pénzeszacskóját; a vénasszony mohón megragadta és sietve zsebre tette. Most megnyílt az eddig szorosra zárt embergyűrű, de miközben a fiatalember kiszáguldott, a vénasszony így kiáltott utána:

- Persze, rohanj csak... rohanj csak, ördögfajzat... hamarosan kristályba lesz zuhanásod... kristályba...!

A nő rikácsoló, károgó hangjában volt valami ijesztő, annyira, hogy sétálók csodálkozva megálltak és a tovahömpölygő nevetés hirtelen elnémult. Anselmus diák (mert ő volt a fiatalember), noha egyáltalán nem értette a némben különös szavait, megborzongott és még jobban szedte a lábát, hogy meneküljön a kíváncsi tömeg tekintete elől. Amint most keresztültülekedett az ünneplőbe öltözött emberek tömegén, mindenfelől hallotta a mormolást:

- Szegény fiú... ó, ó... ez az átkozott némben!

A vénasszony titokzatos szavai egész különös módon tragikussá színezték a nevetséges balesetet, úgyhogy az emberek most részvevő

pillantásokat küldtek az imént figyelemre is alig méltatott ifjú után. Az asszonyok az ifjú megnyerő arcának, melyet az izgalom heve még csinosabbá tett, valamint erőteljes természetnek megbocsátották nem csupán minden ügyetlenségét, hanem divatjamúlt öltözékét is. Csukaszürke frakkja ugyanis olyan szabású volt, mintha a szabó, aki varrta, csak hallomásból ismerte volna a modern divatot; a fekete atlaszelyemből készült, gondosan óvott nadrág az egész öltözéknek bizonyos tanáros jelleget adott, ehhez azonban az ifjú járása és tartása sehogyan sem akart alkalmazkodni. Mikor a diák már csaknem elérte a Linke-féle fürdőhöz vivő fasor végét, már majdnem elakadt a lélegzete. Kénytelen volt meglassítani lépteit; de alig merte a magasba emelni tekintetét, mert még egyre látta maga körül táncolni az almákat és süteményeket, és egyik-másik kislány barátságos pillantása a Schwarzes Tor mellett megismert kárörvendő nevetést tükrözött vissza. Így érkezett el a Linke-féle fürdő kapujába; csapatostul törtek be ide az ünneplő ruhás emberek. Bentről fűvőshangszerek muzsikája hallatszott, és a vidám vendégek nyüzsgése egyre hangosabb lett. A szegény Anselmus diák szeméből csaknem kicsordult a könny, mert ő is szeretett volna részt venni a Linke-féle paradicsom gyönyörűségeiben, hiszen áldozcsütörtök mindenkor különleges családi ünnep volt számára, sőt arra készült, hogy megiszik egy fél adag kávé rummal és egy üveg dupla sört, és ezért hogy alaposan kidorbézolhassa magát, több pénzt vett magához, mint amennyi megengedett és észszerű volt. És íme, a végzetes lépés folytán az almás kosárba, itt állott pénz nélkül. Már nem is gondolhatott kávéra, dupla sörre, zenére, a felcícomázott lányok nézegetésére - egy szó, mint száz - a megannyi megálmódott gyönyörűsége; lassan továbbfordult és végül rátért az Elba-parti útra, amely történetesen teljesen elhagyatott volt. Egy bodzafa alatt, amely a falból nőtt ki, barátságos kis füves térséget talált; itt leült és megtömte pipáját gyógybagóval, amelyet barátjától, Paulmann segédtanítótól kapott ajándékba. Közvetlenül előtte csobogtak-

susogtak a szépséges Elba folyó aransárga hullámai, mögötte a gyönyörű Drezda merészen és büszkén nyújtotta világos tornyait a párás égboltozat felé, amely leereszkedett a virágos rétekre és az üdén zöldellő erdőkre; a mély homályból csipkézett szélű hegyek hírt adtak a távoli cseh földről. De Anselmus diák komoran maga elé meredve fújta a füstgomolyagokat a levegőbe, és kedvetlensége végül is hangos szavakban nyilatkozott meg:

- Mégiscsak igaz, hogy én mindenféle kereszt és nyomorúság elviselésére születtem! Nem is akarok most szólni arról a sok csapásról, hogy sohasem lettem babszemkirállyá¹, hogy páros-páratlan játékokban mindig az ellenkezőjére fogadtam, hogy vajás kenyérem mindig a vajás felére esett; de vajon nem szörnyű végzet-e, hogy mikor a sátán ellenére mégis diák lettem, nyárspolgárrá kellett válnom és az is maradtam? Sikerül-e vajon valaha is magamra öltönnöm egy új kabátot, anélkül, hogy már első alkalommal nem ejtenék rá faggyúfoltot, vagy valami rosszul bevert szöggel bele ne szakítanék egy átkozott lyukat? Tudok-e valaha is anélkül köszönni egy udvari tanácsos úrnak vagy egy hölgynek, hogy nagy ívben el ne dobnám magamtól kalapomat, vagy éppen a síma földön el ne csúszzak és szégyenszemre hasra ne essek? Nem kellett-e már Halléban minden vásárkor holtbizonyosan három-négy garast kiadnom széttaposott fazekakért, mert az ördög azt sugallta, hogy toronyiránt menjek, mint a lemmingek?² Előfordult-e egyszer is, hogy pontos időre odaértem a kollégiumba vagy bárhová, ahová berendeltek? Mit ért, hogy egy félórával korábban indultam, és oda álltam az ajtó elé, kezem a kilincsre téve, mert amikor percnyi

¹ Babszemkirály, aki Háromkirályok ünnepén (január 5-6.) a „Királykalácsba” sült babszemet megtalálja.

² Főként Norvégiában honos rágcsáló; nagy távolságokra is elvándorol, s útközben nem tér ki az akadályok elől.

pontossággal le akartam nyomni, a sátán egy mosdótálat öntött ki a fejemre vagy nekiszalasztott egy szemközt kilépőnek, és így ezernyi veszekedésbe keveredtem, s közben mindent elmulasztottam. Ó, jaj, hová lettetek ti, eljövendő boldogságom üdvözítő álmai, amikor büszkén úgy éreztem, hogy egészen a titkos titkári rangig is felvihetem! De vajon balcsillagzatom nem tette-e ellenségeimmé legjobb jóakaróimat? Tudom, hogy a titkos tanácsos, akihez ajánlottak, nem állhatja a nyírott hajat; a fodrász fáradtságosan copfot erősít tarkómra, de már az első meghajlásakor lepattan az átkozott zsinór és a vidám mopszli, mely ott szaglász körülöttem, most ujjongva rohan a copffal a titkos tanácsoshoz. Ijedten utána ugrom, és rázuhanok a dolgozóasztalára, amelyen éppen reggelizett, tányér, csésze, tintatartó, porzós üveg csörömpölve lezuhan és a csokoládéból meg tintából keveredett folyócska elárasztja az éppen leírt jelentést. „Uram, talán az ördög bújt magába?” - bömböl rám feldühödve a titkos tanácsos, és kitol az ajtón. Mit ér, hogy Paulmann segédtanító írónoki állást ígért, vajon nem áll-e útjába balcsillagzatom, amely mindenütt követ?! És íme, ma is! A kedves áldozócsütörtököt igaz derűvel akartam ünnepelni, nem sajnáltam a pénzt. Mint akármelyik más vendég a Linke-féle fürdőben, én is hetykén kiálthattam volna: „Pincér... egy üveg dupla sört... de a legjobb fajtából, legyen szíves!” Úgy terveztem, egészen késő estig ott ülök, s méghozzá a pompásan kicicomázott lányok közvetlen közelében. Jól tudom, akkor megjön a bátorságom, merőben más ember lesz belőlem; sőt, megeshetett volna, hogy ha ez vagy amaz érdeklődik: „Vajon hány óra van?” vagy „Ugyan mi is az, amit itt játszanak?”, akkor illedelmes könnyedséggel felugrok, anélkül, hogy felborítanám, vagy átbuknék a padon, majd másfél lépéssel előrelépve, kissé meghajolok és így szólok: „Engedje meg,

mademoiselle, hogy szolgálatára legyek, a Donauweibchen³ nyitányát játsszák” vagy „Mindjárt hatot üt az óra”. Akadhat ember a világon, aki megharagszik ezért? Nem! Mondom, a lányok pajkos mosollyal néztek volna össze, ahogy szokásuk, amikor összeszedem bátorságomat, hogy megmutassam, magam is értek a könnyed nagyvilági hanghoz és megállom a helyem hölgytársaságban. De erre a sátán beleszalajt ebbe az átkozott almás kosárba és most szíhatom itt a magányban a gyógybagómat...

Ekkor azonban Anselmus diákot önmagával folytatott beszélgetésében megszakította valamilyen sajátságos zizegés és sustorgás, amely közvetlen mellette a fűből hangzott fel, de hamarosan a feje felett boltozódó bodzafa ágai és levelei közé kúszott. Hol úgy rémlett, mintha az esti szél remegtetné a levelet, hol mintha madárcák enyelelnének az ágak között, bátor ide-oda röptükben lebegtetve kis szárnyacskáikat. S most valami sugdosás és suttogás kezdődött meg és úgy tetszett, mintha a virágok, mint fölaggatott kristálycsengőcskék megcsendültek volna. Anselmus egyre csak figyelt. S azután, maga sem tudta, miképpen, a suttogás és sugdosásból és csengésből halk, félig ellehelt szavak kerekedtek:

„Közbe-közbe... közepébe... ágak közt, dús virágok közt lendülünk, tekeredünk, hajladozunk... testvércém... testvércém, lendülj fel a csillogásban... gyorsan, gyorsan ide fel... ide le... alkonyi nap lövelli sugarait, alkonyi szél susog... zizeg a harmat... dalolnak a virágok... mozgassuk a nyelvecskét, énekeljünk a virágokkal és az ágakkal... csakhamar ragyognak a csillagok... ereszkedjünk le... közbe-közbe, közepébe, lendülünk, tekeredünk, hajladozunk, testvércém...”

³ *Das Donauweibchen* (A Duna asszonya, 1799) F. Kauer operája (1751-1831)

És csak egyre hallatszott az érzékbódító beszéd. Anselmus diák ezt gondolta: „Hiszen ez csak az esti szél, amely ma érthető szavakkal susog.”

Ám ebben a pillanatban felcsendült feje felett mint tiszta kristály csengettyű hármashangzata; felnézett és három, zöld-aranyúan ragyogó kígyócskát vett észre, amint az ágak körül tekergőztek és fejcskéiket az esti nap felé nyújtogatták. Most ismét ama szavak suttogása és sugdosása hallatszott, és a kígyócskák az ágak és levelek között fel-le siklottak és enyelegtek, s amint ily gyorsan mozogtak, úgy tetszett, mintha a bodzabokor ezernyi ragyogó smaragdot szórna szét sötét levelei között. „Az alkonyi nap játszik így a bodzafa ágai között”, gondolta Anselmus diák, de ekkor ismét felcsendültek a csengettyűk, és Anselmus látta, amint az egyik kígyó feléje nyújtogatta fejcskéjét. Mintha elektromos ütés járta volna át valamennyi tagját, szíve mélyéig megremegett - fölfelé bámult, s csodálatos sötétké szempár tekintett rá kimondhatatlan vágyódással, úgyhogy a legnagyobb gyönyörűség és a legmélyebb fájdalom sohasem ismert érzése szinte szétfeszítette mellkasát. És amint forró megkívánással eltelve egyre csak az üdvösséges szempárba tekintett, akkor erősebben, bájos akkordhangokban csilingeltek a kristály csengettyűk, a csillogó smaragdok lehullottak rá és ezernyi lángocskával játékosan körüllobogva őt, valósággal átfönték csillogó aranyfonalakkal. A bodzabokor megmozdult és így szólt: „Itt feküdtél árnyékomban, illatom körülvett téged, de te nem értettél meg engem. Az illat az én beszédem, ha a szerelem lobbantja fel.” Elröppent előtte az alkonyi szellő és így szólt: „Halántékd körül játszogattam, de te nem értettél meg, a fuvallat az én beszédem, ha a szerelem lobbantja fel.” A napsugarak áttörtek a felhők között és a sugár izzott, mintha szavakban szólna: „Elöntöttelek téged folyékony arannyal, de te nem értettél meg; a perzselő sugár az én beszédem, ha a szerelem lobbantja fel.”

És amint egyre bensőségebben merült a csodás szempár tekintetbe, egyre forróbb lett benne a vágyakozás, egyre perzselőbb a megkívánás. Itt minden ingott-ringott, mintha derűs életre ébredt volna. Virágok és bimbók illatoztak körülötte és illatuk olyan volt, mint ezernyi fuvolahang gyönyörű éneke, és a tovaszálló esti aranyfelhők magukkal vitték visszhangját távoli országokba. De mikor a nap utolsó sugara gyorsan kilobbant a hegyek mögött és az alkony kiterítette fátylát a vidék fölé, akkor mintha messze távolból szólna, felharsant egy nyers, mély hang:

„Hé csak, hé, micsoda pusmogás és sugdosás ez? Hé csak, hé, ki keresi még a hegyek mögött a sugarat? Eleget sütkéreztetek: eleget énekeltetek... Hé csak, hé, bokron és gyepen át... gyepen és folyón át! Hé csak, hé... leee - fee - lé - lee - fee - léé!”

Így némult el a hang, mint valami távoli mennydörgés dübörgése, a kristálycsengők pedig összetörtek az éles, rikító hangban. Minden elnémult és Anselmus látta, amint a három kígyó csillámlón és sziporkázón a gyepen át a folyó felé siklik; csobogva és susogva nyelte el őket az Elba; a hullámok felett, ahol eltűntek, valami zöld tűz sistergett fel, azután rézsütosan elszállt a város felé.

Második vigília

*Anselmus diákot ittasnak és bolondnak vélik - Átkelés az Elbán -
Graun
karmester bravúráriája - Conradi gyomorlikörje és a bronz
almáskofa*

- Az uraságnak alighanem elment az esze! - mondja egy tiszteletré méltó polgárasszony, aki családjával hazafelé tartva sétájából, megállt, és karját keresztbe fonva bámulta a diák bolondos viselkedését. Anselmus ugyanis átölelte a bodzafát és szüntelenül ezt kiabálta a levelek és ágak közé:

- Ó, csak még egyszer csillogjatok és ragyogjatok, ti bájos arany kigyócskák, csak még egyszer hallassátok csengettyűhangocskákat! Csak még egyszer tekintsetek rám, ti üdvösséges kék szemek, csak még egyszer, mert különben belepusztulok a fájdalomba és a perzselő vágyakozásba!

És közben szíve mélyéből panaszosan sóhajtozott, nyögött, és vágyódásában, türelmetlenségében rázta a bodzafát, de az válasz helyett csak tompán és érthetetlenül susogtatta leveleit, mintha alaposan kicsúfolná Anselmus diák fájdalmát.

- Az uraságnak alighanem elment az esze! - szólt újra a polgárasszony, és Anselmusnak úgy tetszett, mintha mély álomból ráznák fel vagy éppenséggel jéghideg vízzel öntenék le, hogy minél hirtelenebb legyen az ébredése. Csak most látta megint tisztán, hogy hol van, hogy valami különös lidérc ingerkedett vele, olyannyira, hogy egymagában hangos szavakra fakadt.

Meghökkenően meredt a polgárasszonyra és aztán elejtett kalapjáért nyúlt, hogy sietve távozzék. Közben odaérkezett a családapa is,

karján gyermekével; megállt, leültette a kicsikét a fűbe s botjára támaszkodva csodálkozva hallgatta és szemlélte a diákot. Majd felemelte a pipát és dohányzacskót, amelyet a diák az imént leejtett, odanyújtotta neki mindkettőt és így szólt:

- Ne jajveszékéljen az úr itt a sötétségben és nyaggassa az embereket, ha egyéb baja nincs, csupán annyi, hogy túl mélyen nézett a pohár fenekére... csendben, rendben menjen haza és feküdjék a földre!

Anselmus diák nagyon szégyellte magát és egy siránkozó ó! kiáltás tört fel belőle.

- No, no - folytatta a polgár -, csak hagyja az úr, ilyesmi előfordul a legjobb családban is, és áldozócsüörtök kedves napján az ember szívbeli örömeiben egy-egy korttyal többet is ihat, mint amennyivel szomját oltja. Ilyesmi még Isten szolgájával is megtörténhet... az úr nyilván kandidátus! De ha megengedi az úr, egy kis pipára valót töltök a dohányából, mert az enyém ott fent elfogyott.

Így szólt a polgár, éppen amikor Anselmus diák zsebre akarta tenni pipáját és dohányzacskóját; azután szép lassan és megfontoltan megtisztította pipáját és ugyanilyen lassan tömögette. Néhány polgárlány odalépett hozzájuk, titokban szót váltottak az asszonnyal és vihogtak, miközben Anselmust nézegették. A diák úgy érezte, mintha megannyi szúrós tüskén és izzó tűhegyen állna. Mihelyt visszakapta pipáját és dohányzacskóját, vágatva elrohant. Eltűnt emlékezetéből mindaz a csodálatos dolog, amit látott, és csak arra emlékezett, hogy a bodzafa alatt hangosan fecsegett mindenféle zavaros dologról, amit most annál riasztóbbnak érzett, minthogy régtől fogva undorodott mindig a magában beszélőktől. „A sátán fecseg belőlük” - mondta tanítója, és ő hitt is ebben. Elviselhetetlen volt számára a gondolat, hogy áldozócsüörtökön részeg candidatus

theologiae-nek⁴ nézze valaki. Már éppen be akart kanyarodni a Kesel-kert előtt a nyárfasorba, amikor mögötte felharsant egy hang:

- Anselmus úr! Anselmus úr! Az ég szerelmére, hová rohan ilyen lélekszakadva?

A diák megállt, mert szentül hitte, hogy most nyomban újabb szerencsétlenség szakad rá. A hang ismét felhangzott:

- Anselmus úr! Anselmus úr! Jöjjön csak vissza, itt várjuk a parton.

A diák csak most eszmélt rá, hogy barátja, Paulmann segédtanító volt az, aki utána kiáltott; visszatért hát az Elbához és ott találkozott vele, két lányával és Heerbrand irattárossal, amint éppen gondolába készültek szállni. Paulmann konrektor meghívta a diákot, hogy keljen át velük az Elbán és azután a város túlsó végén, pirnai lakásán töltsék velük az estét. Anselmus diák szívesen elfogadta a meghívást, mert azt remélte, hogy ezen a réven megmenekül a végzettől, amely ma este üldözte. Mikor tehát áthajóztak a folyón, az történt, hogy a túlsó parti Anton-kertből, tűzijáték-rakétákat lőttek ki. A rakéták ropogva és sziszegve szálltak a magasba és a ragyogó csillagok ezernyi sisetegő sugarat és lángot szórva maguk körül, széthullottak a levegőben. - Anselmus diák magába roskadva ült az evező révész mellett, most azonban, mikor a vízben meglátta a levegőben szanaszét cikázó és sisetegő szikrák és lángok visszfényét, úgy rémlett neki, mintha az arany kígyócskák siklanának a habokban. Értelmében és emlékezetében egyszerre ismét elevenen jelentkezett mindaz a szokatlan dolog, amit a bodzafa alatt látott, és megint elfogta a kimondhatatlan vágyódás, az izzó megkívánás, amely amott görcsösen fájdalmas elragadtatásban rendítette meg szívét.

- Ó, hát a vizek mélyén vagytok? - így kiáltott fel Anselmus diák, és olyan heves mozdulatot tett, mint aki a gondolából nyomban a hullámok közé akarja vetni magát.

- Megbolondult az úr? - kiáltott a révész és kabátja szárnyánál fogva elkapta.

A lányok, akik mellette ültek, ijedtükben felkiáltottak és a gondola másik oldalára menekültek; Heerbrand, az irattáros valamit sűgött Paulmann segédtanító fülébe, mire ez hosszabban válaszolt, de Anselmus diák csupán ennyit értett belőle:

- Ilyenfajta rohamok? Még eddig nem észleltem.

Nyomban ezután felállt Paulmann segédtanító és komoly, méltóságteljes, hivatalos arckifejezéssel odaült Anselmus diák mellé, megfogta kezét és így szólt:

- Hogy érzi magát, Anselmus úr?

A diák csaknem eszét vesztette, mert lelkében hirtelen meghasonlás támadt, amelyet hiába igyekezett elcsendesíteni. Most már persze világosan látta, hogy amit az arany kígyócskák ragyogásának tartott, az csak az Anton-kertből felröppentett rakéták visszfénye volt; de egy mindeddig ismeretlen érzés, maga sem tudta, gyönyörűség-e, vagy fájdalom, görcsösen összeszorította keblét; és amikor a révész evezőivel úgy belecsapott a vízbe, hogy a hab mintegy haragjában, felborzolódva megcsobbant és zűgött, akkor ebben a zajban titkos suttogást és susogást hallott:

- Anselmus! Anselmus! Nem látod, amint állandóan előtted vonulunk? Testvérkénk pedig rád tekint... higgyél... higgyél bennünk...

⁴ teológusjelölt

És úgy rémlett neki, hogy a visszfényben három zölden fénylő csíkot lát. Mikor azonban kissé bánatosan benézett a vízbe, hogy vajon nem tekint-e rá onnan a habokból az üdvösséges szempár, akkor bizony észrevette, hogy a fény csak a közeli házak kivilágított ablakaiban harcolt önmagával; de Paulmann segédtanító most még hevesebben szólt:

- Hogy érzi magát, Anselmus úr?

A diák nagyon bátortalanul válaszolt:

- Ó, kedves segédtanító úr, ha tudná, hogy éppen az imént egész éberem, nyitott szemmel milyen sajátságos dolgokat álmodtam egy bodzafa alatt, a Linke-féle kertfal mentén, akkor bizonyára nem is venné zokon, hogy ilyen szórakozottan...

- Ejnye, ejnye, Anselmus úr! - szakította félbe a segédtanító -, én mindenkor derék fiatalembernek tartottam magát, de álmodik... éber, nyitott szemmel álmodik és aztán itt hirtelen be akar ugrani a vízbe... Már engedelmet kérek... csak örültek vagy bolondok viselkednek így.

Anselmus diák egészen elszomorodott barátja kemény szavai miatt. Ekkor Paulmann idősebbik lánya, az igen csinos, viruló tizenhat esztendőes Veronika így szólt:

- Ugyan, kedves papa, bizonyára valami rendkívüli dolog történt Anselmus úrral, s ő alighanem csak hitte, hogy éberem van, holott valójában aludt ott a bodzafa alatt, és mindenféle bolondos dolgot álmodott, ami még megmaradt gondolataiban.

- Drága mademoiselle, nagyra becsült segédtanító úr - ragadta magához a szót Heerbrand irattáros -, vajon nem lehetséges-e, hogy az ember ébrenlétében is belemerül valamiféle álmodozó állapotba? Velem is megesett már, hogy ebéd után a kávé mellett magam elé meredve, a tulajdonképpen testi és lelki emésztés pillanatában,

mintegy inspirációszerűen eszembe jutott egy elveszettnek hitt akta helye, és még tegnap is megtörtént, hogy ugyanilyen módon remek, latin nyelvű gótbetűs írás táncol éber, nyitott szemem előtt.

- Ugyan, nagyra becsült irattáros úr - válaszolt Paulmann segédtanító -, magában mindig volt valami vonzalom a poétikus dolgok iránt, és így az ember könnyen átesik a fantasztikus és regényes dolgok világába.

Anselmus diáknak nagyon jólesett, hogy abban a felette leverő helyzetben, amelyben részegnek vagy örültek tartották, valaki a pártját fogta, és noha már meglehetősen besötétedett, mégis úgy tetszett neki - most első ízben -, Veronikának szép sötétkék szeme van, pedig most eszébe sem jutott az a csodálatos szempár, amelyet a bodzafa tövében látott. Általában egyszeriben ismét teljesen eltűnt előle a bodzafa alatt átélt kaland, olyan könnyűnek és derűsnek érezte magát, sőt szinte túlaradó vidámságban odáig merészkedett, hogy amikor kiszálltak a gondolából, a védelmében szót emelő Veronikának segítő kezet nyújtott és azután, mikor a lány belekarolt, oly sok ügyességgel és szerencsével vezette hazáig, hogy csupán egyetlenegyszer csúszott el, és mivel véletlenül az egész úton ez volt az egyetlen pocsolya, csak igen kevéssé fröcskölte be Veronika fehér ruháját. Paulmann segédtanító figyelmét nem kerülte el az Anselmus diákban végbement szerencsés változás, ismét megkedvelte őt, és bocsánatot kért az imént mondott kemény szavakért.

- Bizony - tette hozzá -, ismerünk példákat arra, hogy az emberekkel olykor egész fantasztikus dolgok történnek, és alaposan aggaszthatják és kínozzhatják is őket, ez azonban testi betegség, és segítenek rajta a piócák, amelyeket, *salva venia*⁵, az ember hátsó felére helyeznek, amint ezt egy időközben elhunyt híres tudós⁶ bebizonyította.

Anselmus diák must maga sem tudta, hogy részeg, bolond vagy beteg volt-e, a piócát azonban mindenképpen haszontalannak vélte, mivel az esetleges kényszerképzetek már teljesen eltűntek és annál vidámbabbnak érezte magát, minél inkább sikerült mindenféle kedveskedéssel buzgólkodnia a csinos Veronika körül. Az egyszerű vacsora után szokás szerint muzsikáltak; Anselmus diáknak oda kellett ülnie a zongorához, és Veronika világos, tiszta hangon énekelt.

- Tisztelt mademoiselle - mondta Heerbrand irattáros -, az ön hangja olyan, mint egy kristálycsengettyű.

- Na, azt már nem, - csúszott ki Anselmus diák ajkán, maga sem tudta, hogyan, és mindenki csodálkozva és meghökkenten nézett rá. - Kristálycsengettyűk csodásan szólnak a bodzafákban, csodálatosan! - folytatta halkán mormolva Anselmus diák.

Veronika most a fiú vállára tette kezét és így szólt:

- Miket beszél, Anselmus úr?

A diák nyomban ismét egész vidám lett és tovább zongorázott. Paulmann segédtanító komoran nézett rá, Heerbrand irattáros pedig kottalapot helyezett a tartóra és elragadóan énekelt Graun

⁵ engedelemmel

⁶ Chr. Fr. Nicolai (1733-1811)

karmesternek⁷ egy bravúráriáját. Anselmus diák még néhány egyéb művet is kísért és egy fűgázott kettős, amelyet Veronikával együtt adott elő és amelyet Paulmann segédtanító maga szerzett, valamennyiüket igen vidám hangulatba ringatta. Meglehetősen későre járt az idő és Heerbrand irattáros már kalapjáért és botjáért nyúlt, de Paulmann segédtanító titkolózva odalépett hozzá és így szólt:

- Ugyan, nagyra becsült irattáros úr, nem közölné a derék Anselmus úrral... nos, amiről az imént beszéltünk...

- Ezer örömmel! - válaszolta Heerbrand irattáros, és miután körben helyet foglaltak, minden teketória nélkül így szólt:

- Lakik itt helyben egy különöc öregember, azt mondják, mindenféle titkos tudományt művel, de mivel ilyesmi tulajdonképpen nem létezik, én inkább kutató régésznek tartom, aki amellet még kísérletező vegyész is. Senki másra nem gondolok, mint a mi titkos levéltárosunkra. Lindhorstra. Mint tudja, magányosan él félreeső öreg házában, s ha a szolgálat nem foglalja el, mindig könyvtárában vagy vegyi laboratóriumában található, ahová azonban senkit sem bocsát be. Sok ritka könyve és rengeteg eredeti kézírata is van, amelyek részben arab, kopt vagy más, semmiféle ismert nyelvhez nem tartozó jegyekkel íródtak. Ezeket szeretné ügyesen lemásoltatni, és ez a munka olyan embert kíván, aki ért a tollal való rajzoláshoz, hogy valamennyi jelet a legnagyobb pontossággal és hűséggel, mégpedig tussal vigye át pergamenre. Házának egyik elkülönített szobájában kell az ő felügyelete mellett dolgozni, s a munka ideje alatt az ingyen étkezésen kívül naponta egy species tallért⁸ fizet és még tekintélyes ajándékot is ígér, ha a másolások szerencsésen

⁷ K. H. Graun (1701-1759). II. Frigyes karmestere, zeneszerző.

⁸ teljes értékű tallér

befejeződtek. A munka naponta déltől este hatig tart. Háromtól négyig pihenés és étkezés. Miután már néhány fiatalemberrel hiába kísérletezett ama kéziratok lemásolásában, most végül hozzám fordult, hogy küldjek neki egy ügyes rajzoló; én önre gondoltam, kedves Anselmus úr, mert tudom, hogy igen tisztán ír és tetszetősen, szépen rajzol tollal. Ha tehát a mai rossz időkben és amíg állást nem kap, meg akarja keresni a napi species tallért és a tetejébe még az ajándékot is, akkor holnap pontosan tizenkét órakor fáradjon el a levéltáros úrhoz, alighanem tudja, hol lakik. De óvakodjék a tintafoltoktól; ha paca esik a másolatra, irgalom nélkül előről kell kezdenie, ha pedig az eredeti példány lesz tintafoltos, a levéltáros úr képes az ablakon kidobni magát, mert igen haragos ember.

Anselmus diákokat őszinte örömmel töltötte el Heerbrand irattáros ajánlata; mert nemcsak, hogy tisztán írt és tudott is tollal rajzolni, hanem valósággal szenvedélye volt, hogy gondos kalligráfiai készséggel másoljon; így hát hálás szavakkal köszönetet mondott pártfogóinak és megígérte, hogy másnap a déli órát nem fogja elmulasztani. Álmában pedig nem látott egyebet, csak fényes species tallérok és hallotta csengésüket is. Ki is róhatná fel a szegény fiú hibájául, aki valami szeszélyes balszerencse folytán jó néhány reményében csalatkozott, akinek minden garast a fogához kellett vernie s lemondania nem egy olyan örömről, amit fiatalos életkedve megkívánt? Már kora reggel összeszedte ceruzáit, hollótollait és kínai tustintáját; mert ennél jobb anyagokat, gondolta, a levéltáros sem találhat. Elsősorban végignézte és rendezte kalligrafikus mesterműveit és rajzait, hogy bemutassa őket a levéltárosnak és így bebizonyítsa képességét a megkívánt feladat teljesítésére. Minden szerencsésen lezajlott, mintha valami kivételes szerencsecsillag örködött volna felette, a nyakkendő már első körülcsavarásra úgy helyezkedett el, ahogy kell, egyetlen varrás sem repedt fel, fekete selyemharisnyáján egyetlen szem le nem szaladt, s a kalapja sem

esett le újra a porba, miután már tisztára kefélt. Egy szó, mint száz, Anselmus diák csukaszürke frakkjában és fekete atlasznadrágjában, zsebében egy tekercs kalligrafikus alkotással és tollrajzzal, már fél tizenkettőkor ott állt a Schlossgassében, Conradi boltjában; megivott egy-két pohárával a legjobb gyomorerősítőből, mert gondolta, miközben még üres zsebére ütött, hamarosan species tallérok fognak itt csörögni. Noha hosszú volt az út addig a magányos utcáig, amelyben Lindhorst levéltáros régi háza állott, Anselmus diák már tizenkettő előtt a kapu elé ért. Itt állt hát és nézegette a szép bronz kopogtatót; amikor pedig végül a Kereszt-templom toronyórájának a levegőt hatalmas csendüléssel megremegtető utolsó ütésére meg akarta ragadni a kopogtatót, akkor a fémből öntött arc kéken izzó fényvillanások undorító játékában vigyorgó nevetésre torzult. Hohó! hiszen ez a Schwarzes Tornál látott almáskofa! A lötytyedt szájban csattogtak a hegyes fogak és a csattogásban ez recsegett: „Te bolond... bolond... bolond... várj csak, várj! Miért rohantál ki?! Bolond!” Anselmus diák rémülten hőkölt hátra, meg akarta ragadni az ajtófélfát, de keze a csengőzsinórba kapaszkodott és megrántotta; a csengő megszólalt és egyre rikácsolóbb torz hangon csengetett, visszhangja végigsikoltott az egész sivár házban és gúnyolódott: „Hamarosan kristályba lesz zuhanásod!” Anselmus diákokat borzalom fogta el, a görcsös hidegrázás végigremegett minden tagján. A csengőzsinór leereszkedett és fehér, átlátszó óriáskígyó lett belőle, a kígyó körülölelte, egyre szorosabban tekerődött köréje és egyre erősebben szorította, úgy hogy porhanyóssá örlött tagjai recseggve letöredeztek, ereiből kifröcskölt a vér, beleömött a kígyó átlátszó testébe s vörösre festette. „Ölj meg! Ölj meg!”, akarta kiáltani szörnyű rettegésében, de kiáltása csak tompa hörgés lett. A kígyó felemelte fejét és hosszú hegyes izzó ércnyelvét Anselmus mellének szegezte, ekkor hirtelen éles fájdalom feltépte élete ütőerét és Anselmus eszméletét vesztette. Midőn magához tért, szegényes

ágyacskáján feküdt, Paulmann segédtanító pedig előtte állott és így szólt:

- Az istenért! Micsoda örült dolgot művel, kedves Anselmus úr?

Harmadik vigília

*Értésülések Lindhorst levéltáros családjáról - Veronika kék szeme -
Heerbrand irattáros*

- A szellem a vízre nézett, a víz megmozdult és tajtékzó hullámokban dübörögve zuhogott a feneketlen mélységbe, amely kitátotta ferde torkát, hogy mohón elnyelje. A gránitsziklák diadalmenetben vonuló győztesként emelték a magasba csipkézett koronás fejüket, védelmezve a völgyet, amíg anyai ölébe nem fogadta a nap, és sugaraival, mint megannyi forró karral átölelve, ápolásába nem vette és melengette. Ekkor felébredt mély álmából a sivár homok mélyén szendergő ezernyi csíra, és zöld levelecskéit és szárát felnyújtogatta az anya orcája felé, és mint zöld bölcsőben mosolygó gyermekek, úgy nyugodtak a bimbók és hajtások között a világocskák, míg az anya ébresztésére ők is fel nem ébredtek és fel nem díszítették magukat a fényekkel, amelyeket nagy örömuikre anyjuk ezerféle színre festett. A völgy közepén pedig fekete domb emelkedett és süllyedt, miként az ember melle, ha izzó vágyakozás dagasztja. A szakadékokból pára gomolygott fölfelé és nagy tömeggé összesűrűsödve, ellenségesen igyekezett eltakarni az anya orcáját; ő azonban idehívta a vihart; az a ködgomolyag alányomult, szétoszlatta, és mire a tiszta sugár ismét érte a fekete dombot, akkor az elragadtatás túláradásában csodálatos tűzliliom szökött szárba, kibontotta szép kelyhét, mint üdvösséges ajkat, hogy fogadja az anya édes csikjait. Most valami ragyogó fény lépett be a völgybe; ez Phosphorus volt, az ifjú; a tűzliliom meglátta és forró vágyakozó szerelemre gyúlva, így könyörgött:

- Légy az enyém mindörökre, te szép ifjú! Szeretlek és el kell pusztulnom, ha elhagysz engem.

Phosphorus, az ifjú így válaszolt:

- Tied leszek, te szép virág, de akkor, mint elfogott gyermek, elhagyod atyádat és anyádat, nem ismered többé játszótársaidat, nagyobb és hatalmasabb akarsz majd lenni mindennél, ami most hozzád hasonló és veled együtt örvendezik. A vágyakozás, amely most jólesően átfűti egész lényedet, száz sugárrá hasad, kínoz és gyötör téged, mert az érzék érzékeket szül majd, és a legnagyobb gyönyöröd, melyet az én beléd vetett szikrámmal lobbant fel, olyan reménytelen fájdalom lesz, hogy belepusztulsz, de idegen alakban kifakad majd újra. Ez a szikra a gondolat!

- Ó! - panaszkodott a lilium - hát nem lehetek a tied ebben a perzselésben, ahogy bennem ég? Hát szerethetlek-e jobban, mint most, és nézhetek-e úgy rád, mint most, ha megsemmisítesz?

Ekkor Phosphorus, az ifjú megcsókolta, és mintha fény járta volna át, a lilium fellángolt s lángjaiból egy idegen lény tört elő és gyorsan elszökött a völgyből, körös-körül kóborolt a végtelen térben, mit sem törődve ifjúkora játszótársaival és a szeretett ifjúval. Phosphorus siratta elveszett kedvesét, hiszen őt is csak a szép lilium iránt érzett végtelen szerelme vezette ide a magányos völgybe, és a gránitsziklák részvevően hajtották meg fejüket az ifjú bánata előtt. Ám egyikük feltárta ölét és suhogva röppent fel belőle egy szárnyas fekete sárkány és így szólt:

- Fivéreim, a fémek alszanak itt bent, de én mindig vidám és éber vagyok és segíteni akarok rajtad.

Fel-alá szálldosva, a sárkány végre elfogta azt a lényt, amely a liliumból támadt, felvitte a dombra és ott körülfogta szárnyaival; erre ismét liliummá vált, de a maradandó gondolat szétmarcangolta bensejét és szerelme, Phosphorus, az ifjú iránt olyan metsző siralom volt, amely elől, mérges gőzök leheletétől érintve, a többi

virágocska, amely máskor örült a lilium látásának, most elhervadt és meghalt. Phosphorus, az ifjú, ragyogó fegyverzetet öltött magára, amely ezerszínű fényben csillogott, és megküzdött a sárkánnyal, a sárkány fekete szárnyával úgy csapkodta a páncélt, hogy az élesen felcsendült, és a hatalmas hangtól életre keltek a virágok és tarka madaraként körülropkódték a sárkányt, amelynek már fogytán volt ereje és legyőzve elrejtőzött a föld mélyébe. A lilium megszabadult, s Phosphorus, az ifjú mennyei szerelmének forró vágyakozásában magához ölelte, és a virágok, a madarak, sőt még a magas gránitsziklák is ujjongó dicshimnuszban hódoltak a liliumnak, a völgy királynőjének.

- Bocsásson meg, tisztelt levéltáros úr, de ez amolyan keleties dagályosság - szólt Heerbrand irattáros -, mi meg éppen arra kértük önt, hogy amint máskor is szokta, meséljen valamit rendkívül érdekes életéből, esetleg talán úti kalandjairól, mégpedig valami igazat meséljen.

- No lám csak - válaszolta Lindhorst levéltárnok -, amit épp az imént elmeséltem, a legigazabb mind közül, amit nyújtani tudok nektek, emberek, és bizonyos módon az életemhez is tartozik. Mert magam éppen abból a völgyből származom, és a tűzlilium, aki végül is mint királynő uralkodott, az ük-ük-ük-ükanyám, és ezért tulajdonképpen magam is herceg vagyok.

Mindannyian harsány nevetésre fakadtak.

- Csak nevessetek szívetek mélyéből - folytatta Lindhorst levéltáros -, lehet, hogy értelmetlennek, sőt bolondosnak látjátok, amit természetesen csak vázlatosan meséltem el, de azért korántsem értelmetlen összevisszaság, vagy képletesen elgondolt valami, hanem szó szerint igaz. Ha azonban sejtettem volna, hogy a gyönyörű szerelmi történet, amelynek magam is köszönhetem származásomat,

ily kevésbé fog tetszeni, akkor inkább valami olyat meséltem volna, amit fivérem tegnapi látogatása alkalmával beszélt el nekem.

- No csak, hát önnek, levéltáros úr, fivére is van? Hol van? Hol él? Szintén királyi szolgálatban áll, vagy csak magának élő tudós? - hangzottak mindenfelől a kérdések.

- Nem - felelte egész hidegen a levéltáros és nyugodtan tubákot vett elő. - Ő a rossz oldalra állt és a sárkányok közé keveredett.

- Hogyan is méltóztatik mondani, nagyra becsült levéltáros úr? - ragadta meg a szót Heerbrand irattáros. - A sárkányok közé?

- A sárkányok közé? - hangzott mindenfelől, mint valami visszhang.

- Úgy van, a sárkányok közé - folytatta Lindhorst levéltáros. - Eredetileg elkeseredésből történt. Önök, uraim, tudják, hogy apám nemrég halt meg, legfeljebb ha háromszáznyolcvanöt esztendeje, és ezért viselek most is gyászt; a kedvence voltam és egy csodálatos onixot hagyott rám, amelyet fivérem mindenáron meg szeretett volna kaparintani. Apám holtteste mellett illetlen módon veszekedtünk rajta, amíg a megboldogult, türelmét veszítve, fel nem ugrott és gonosz fivéremet le nem dobta a lépcsőn. Ez nagyon bántotta fivéremet, és azon nyomban elment a sárkányok közé. Most Tunisz közelében lakik egy cipruserdőben, ott egy híres, rejtelmes karbunkulust kell őriznie: egy ördögös szellemidéző szeretné megszerezni, akinek Lappföldön van nyári lakása, s ezért fivérem csak akkor jöhet el egy negyedórásckára, ha a szellemidéző éppen szalamandra ágyásait gondozza a kertjében, s ilyenkor mesélheti el sietve nekem, mi újság a Nílus forrásainál. - A jelenlevők most másodízben fakadtak harsogó nevetésre, de Anselmus diákot szorongó érzés fogta el és ha Lindhorst levéltáros merev, komoly szemébe nézett, valahogy önmagának is érthetetlen módon, lelke mélyéig megremegett. A levéltáros nyers, de szokatlanul fémes

csengésű hangja ugyanis titokzatos módon hatott rá; úgy érezte, csontjáig-velejéig megremege. A tulajdonképpeni cél, amiért Heerbrand irattáros magával vitte a kávéházba, ma nem látszott elérhetőnek. A Lindhorst levéltárnok háza előtt történt emlékezetes esemény óta ugyanis Anselmus diákokat nem lehetett rábírní, hogy másodízben is megkockáztassa a látogatást; mert legbensőbb meggyőződése szerint csak a véletlen mentette meg, ha ugyan nem a haláltól, de attól a veszélytől, hogy megbolonduljon. Paulmann segédtanító ugyanis éppen arra járt, amikor ő eszméletlenül hevert a kapu előtt, és egy öregasszony foglalatoskodott vele, aki félreállította almás és kalácsos kosarát. Paulmann segédtanító nyomban odahozatott egy hordszéket és hazaszállította Anselmus diákokat.

- Gondoljanak rólam, amit akarnak - mondta Anselmus diák -, akár bolondnak is tarthatnak, elég annyi, hogy a kapu kopogtatójáról a Schwarzes Tor boszorkányának átkozott arca vigyorgott rám; beszélni sem akarok arról, ami azután történt; de ha magamhoz térek ájulásomból és magam előtt látom az átkozott almáskofát (mert hiszen a velem foglalatoskodó vénasszony nem volt más, mint ő), azon nyomban megüt a guta vagy megbolondulok.

Nem használt az okos szó, Paulmann segédtanító és Heerbrand irattáros értelmes magyarázata sem, és még a kék szemű Veronikának sem sikerült kizökkentenie Anselmust töprengő állapotából. Így hát valóban lelki betegnek tartották és alkalmas eszközöket kerestek szórakoztatására; Heerbrand irattáros úgy vélte, hogy mi sem lehetne alkalmasabb, mint munkálkodása Lindhorst levéltárosnál, azaz a kéziratok lemásolása. Most már minden azon fordul meg, hogy Anselmus diákokat kedvező formában bemutassák Lindhorst levéltárosnak, és mivel Heerbrand irattáros tudta, hogy Lindhorst csaknem minden este egy bizonyos kávéházba látogat el, így hát meghívta Anselmus diákokat, hogy esténként az ő, azaz az irattáros költségére mindaddig igyék a kávéházban egy-egy pohár

sört és szívjon el egy-egy pipa dohányt, amíg valamilyen módon megismerkedik a levéltárossal és egyezsége nem jut vele a kéziratok lemásolásának ügyében. A diák hálásan fogadta a meghívást.

- Megérdemli, hogy Isten megjutalmazza, nagyra becsült irattáros uram, ha kijózanítja ezt a fiatalembert - mondta Paulmann segédtanító.

- Isten megjutalmazza! - ismételte Veronika szemét jámboran az ég felé fordítva, és élénken gondolt arra, hogy Anselmus diák már így is, józan ész nélkül is, igen kellemes fiatalember.

Amikor Lindhorst levéltáros kalappal és sétabottal éppen ki akart lépni az ajtón, Heerbrand irattáros gyorsan kézen fogta Anselmus diákokat, vele együtt a levéltáros útjába állva, így szólt:

- Nagyra becsült titkos levéltáros úr, ez itt Anselmus diák, rendkívül ügyes a szépírásban és a rajzolásban, s le akarja másolni az ön kéziratát.

- Ez rendkívül kedvemre való - válaszolta sietve Lindhorst levéltáros, háromszögletű katonás kalapját a fejébe csapta és félretolva útjából Heerbrand irattárost és Anselmus diákokat, nagy zajjal lement a lépcsőn, úgyhogy mindketten egész meghökkenten álltak ott és a teremajtóra bámultak, amelyet úgy becsapott az orruk előtt, hogy csak úgy zörögtek az ajtósarkok.

- Ez aztán csakugyan különös öregember - mondta Heerbrand irattáros.

- Különös öregember - dadogta utána Anselmus diák, és érezte, amint valami jegecs áradat hatol át a didergő erein, hogy csaknem szoborrá merevedett.

De valamennyi vendég nevetett és azt mondta:

- A levéltáros ma ismét különleges kedvében volt, holnap bizonyára szelídebb lesz és nem szól egyetlen szót sem, hanem csak pipafüstjébe bámul vagy újságot olvas, nem kell törődni vele.

„Igaz is - gondolta magában Anselmus diák -, ki is törődnék ilyesmivel! Hát talán nem azt mondta a levéltáros úr, hogy rendkívül kedvére való, hogy le akarom másolni a kézirateit? És Heerbrand irattáros miért is állta el az útját, amikor éppen haza akart menni? Nem, nem, alapjában véve kedves ember ez a Lindhorst titkos levéltáros úr, és meglepően szabadelvű... csak sajtóságos a maga különöc beszédmódjában... De mit árt ez nekem? Holnap pontosan tizenkét órakor odamegyek, még ha száz bronzba öltözött almáskofa akarja is megakadályozni.”

Negyedik vigília

Anselmus diák búskomorsága - A smaragdtükör - Míképpen esett meg, hogy Lindhorst levéltáros keselyű képében elrepült és Anselmus diák senkivel sem találkozott

Alighanem egyenesen téged kérdezhetlek meg, nyájas olvasóm, hogy nem voltak-e életedben órák, sőt napok és hetek is, amikor elkínzottan, kedvetlenül végezted szokott tevékenységedet és munkádat, és amikor minden, amit egyébként fontosnak, gondolataidban és értelmekben megőrzésre méltónak ítéltél, egyszerre sekélyesnek és semmitmondónak rémlett? Ilyenkor magad sem tudtad, mit tegyél és hová fordulj; szívedben egy homályos érzés élt, hogy valahol és valamikor valami magasrendű, minden földi gyönyörűség körét túlhaladó óhajnak kellene teljesülnie, amelyet a lélek, mint kordában tartott félénk gyermek, kimondani sem mer, és minden számára, ami körülvelt, elnémultál ebben a vágyódásban az ismeretlen Valami után, ami mindenütt, amerre csak jártál, áttetsző, az élesebb tekintet elől szétfolyó alakokkal, légies álomképpel lebegett körül. Szomorúan tengtél-lengtél: mint a reménytelen szerelmes, s mindaz, amit az emberek tarka összevisszaságban szemed láttára műveltek, nem okozott sem fájdalmat, sem örömet, mintha már nem tartoznál ebbe a világba. Ha te, nyájas olvasó, voltál már hasonló hangulatban, akkor saját tapasztalatodból ismered azt az állapotot, amelybe Anselmus diák került. Egyáltalán, azt szeretném, szíves olvasó, ha már eddig is sikerült volna Anselmus diákat elég élénken megjelenítenem előtted. Mert való igaz, hogy az éjszakai virrasztásokban, melyeket arra fordítok, hogy az ő felette különleges történetét leírjam, még annyi csodálatos, egész egyszerű emberek hétköznapi életét szinte kísértetiesen ismeretlen messzeségbe ragadó

dolgot kell elmondanom, hogy attól félek, te, kedves olvasó, a végén nem fogsz hinni sem Anselmus diákban, sem Lindhorst levéltárosban, de még talán egynémely igazságtalan kételyt is táplálsz magadban Paulmann segédtanító és Heerbrand irattáros személyét illetően, noha ezek a tiszteletre méltó férfiak (legalábbis az utóbb nevezettek) még most is Drezdában élnek. Kísérelj meg, szíves olvasó, e tündéri birodalomban, telve pompás csodákkal, melyek szárnyaló ütemükkel a legmagasabb rendű gyönyört és a legmélyebb elborzadást keltik... igen, ott, ahol a komoly istennő fellebbenti fátyolát, hogy szinte látjuk orcáját... de gyakran egy mosoly csillan ki a komoly pillantásból, és ez a negédes tréfa, mindenféle megejtő varázslatban játszik velünk, amint az anya szokott enyelegni szeretett gyermekével... igen, ebben a birodalomban, amelyet a lélek oly gyakran, legalábbis álmunkban feltár előttünk, kísérelj meg, szíves olvasó, újra felismerni azokat az alakokat, ahogyan naponta, mint mondani szokás, a hétköznapi életben körülötted járnak-kelnek. Akkor majd elhiszed, hogy ama gyönyörű birodalom közelebb van hozzád, semmint egyébként gondolnád, amit éppen most magam szívből kívánok és Anselmus diák különös történetében veled is sejtetni igyekszem.

Tehát, mint mondtuk, Anselmus diák amaz eset óta, amikor meglátta Lindhorst levéltárost, álmodozó merengésbe esett, és ez a hétköznapi élet minden külső érintésével szemben érzéketlenné tette. Érezte, hogy valami ismeretlen érzés mozdul meg bensejében és gyönyörűségteli fájdalmat okoz neki: és ez a fájdalom tulajdonképpen a vágyakozás, amely az embernek más, magasabb rendű létet ígér. A legjobban szeretett egyedül bolyongani erdőn-mezőn, mintegy elszakadva mindentől, ami szűkös életéhez bilincselte, csak a benne születő képek sokféleségének szemléletében találta meg önmagát. Így történt, hogy egy hosszú sétájáról visszatérőben elhaladt ama különös bodzabokor mellett, amely alatt

egykor, mint valami varázslattól megejtve, annyi különös dolgot látott; úgy érezte, hogy csodálatosan vonzza a meghitt zöld gyepe; alighogy ott telepedett, minden, amit akkor szinte mennyei rajongásban látott és amit lelkéből mintha valami idegen erőszak távolított volna el, ismét a legélénkebb színekben lebegett előtte, mintha másodszor is látná. Igen, még sokkal világosabban látta, mint az első alkalommal, hogy az üdvösséges kék szempár azé az aranyos-zöld kígyóé, amely a bodzafa közelében felfelé tekerőzött és karcsú testének minden fordulatával elévillantotta azokat a csodálatosan csengő kristályos hangokat, amelyek gyönyörrel és elragadtatással töltötték el. Mint akkor, áldozócsütörtökön, átölelte a bodzafát és így kiáltott az ágak és levelek közé:

- Ó, csak még egyszer tekerőzz és fonódj és forogj, te bájos zöld kígyócska, itt az ágak között, hogy láthassalak. Csak még egyszer tekints rám üdvösséges szemekkel! Ó, hiszen szeretlek és belepusztulok a gyászba és fájdalomba, ha nem térsz vissza!

Ámde minden néma és csendes maradt, és mint akkor, a bodzafa most is alig észrevehetően susogtatta ágait és leveleit. De Anselmus diák úgy érezte, most már tudja, mi rezdül és mozdul lelkében, igen, most már tudja, mi hasogatja keblét e végtelen vágódás fájdalmában.

- Hát talán más ez - szólt - mint hogy egész lelkemmel, mindhalálig szeretlek téged, te gyönyörű arany kígyócska, igen, hogy nem tudok nélküled élni és reménytelen nyomorúságban kell elpusztulnom, ha nem láthatlak újra, nem bírhatlak, mint szívem szerelmesét; de tudom, te az enyém leszel, s akkor teljesül minden, amivel gyönyörű álmok egy más, magasabb világból kecsegtettek.

S ettől fogva minden este, mikor a nap már csak a fák csúcsaira szórta szikrázó aranyát, Anselmus diák odament a bodzafa alá és szíve mélyéből panaszló hangon kiáltott az ágak és levelek közé

bájos imádottja, az aranyos-zöld kígyócska után. Midőn egy alkalommal szokása szerint megint így könyörgött, hirtelen egy magas, ösztövérférfi termett mellette, bő, halványszürke köpenybe burkolva, és miközben nagy, tüzes szemét rávillantotta, így szólt:

- Hé csak, hé... ki panaszkodik és nyögdécsel itt? Hé csak, hé, hiszen ez Anselmus úr, aki le akarja másolni kézirataimat.

Anselmus diák nagyon megrettent az erőteljes hangtól, mert az ugyanaz volt, mint amely akkor, áldozócsütörtökön szólott: „Hé csak, hé... micsoda pusmogás és sugdosás ez” stb... Meglepetésében és ijedtségében egyetlen szót sem tudott kinyögni.

- Nos, mi baj van, Anselmus úr? - folytatta Lindhorst levéltáros (mert a fehér-szürke köpenybe öltözött férfi nem volt más, mint ő) -, mit akar ettől a bodzafától, és egyébként is, miért nem jött el hozzám, hogy megkezdje munkáját?

Anselmus diák valóban mindeddig nem tudta rászánni magát, hogy házában újra felkeresse Lindhorst levéltárost, habár azon az estén bátorította magát rá, ám ebben a pillanatban, amikor úgy látta, hogy legszebb álmait ugyanaz az ellenséges hang tépte most is szét, mint amelyik már akkor elrabolta tőle kedvesét, elfogta a keserűség és hevesen kitért:

- Akár bolondnak tart, levéltáros úr, akár nem, nekem tökéletesen mindegy, de áldozócsütörtökön itt, ezen a fán megpillantottam az aranyos-zöld kígyót... lelkem örök szerelmét és ő csodálatos kristályhangon szólt hozzám, de ön!... ön levéltáros úr, a vízen túlról átszólt és szörnyen rám kiáltott.

- Hogyan, jóakaróm? - szakította félbe Lindhorst levéltáros, miközben különösen mosolyogva burnótot szippantott. Anselmus diák megkönnyebbült, hogy sikerült a szót ama csodálatos kalandjára

terelnie és úgy érezte, jogosan vádolja a levéltárost: ő volt az, aki a messzeségből odadörgött. Összeszedte magát és így szólt:

- Akkor hát elmesélem mindazt a végzetes eseményt, ami áldozócsütörtök este velem történt, és azután ám beszéljen és tegyen és gondoljon rólam, ahogy kedve tartja. - És valóban elmondta az egész csodálatos történetet attól a szerencsétlen balesettől kezdve, hogy belelépett az almás kosárba, egészen addig, amíg a három aranyos-zöld kígyó, el nem tűnt a vízben, és hogy az emberek aztán részegnek, vagy örültnek tartották. - Mindezt - valóban láttam - fejezte be Anselmus diák -, s szívem mélyén tisztán visszhangzanak még a kedves hangok, amelyek hozzám szóltak; ez nem volt álom, és ha nem akarok belehalni a szerelembe és vágyódásba, akkor hinnem kell az aranyos-zöld kígyókban, noha a nevetéséből úgy látom, igen tisztelt levéltáros úr, ön úgy véli, a kígyók csak lázas, túlfeszített képzeletem szüleményei.

- Korántsem - válaszolta a levéltáros nyugodtan és hidegvérrel -, a három aranyos-zöld kígyó, akiket ön, Anselmus úr a bodzafán látott, éppen az én három lányom volt, és immár nyilvánvaló, hogy ön beleszeretett a legfiatalabbnak, Serpentinának a kék szemébe. Ezt egyébként már áldozócsütörtökön is tudtam, és mivel otthon íróasztalomnál ülve megelégteltem a sok puszogást és csengés-bongást, odaszóltam a csintalan lányoknak, hogy ideje hazasietni, mert a nap már lenyugodott, és eleget mulattak énekléssel és a napsugarak hörpintgetésével.

Anselmus diáknak úgy tetszett, mintha most értelmes szavakkal mondanának el neki valamit, amit már régen sejtett, és bár menten úgy érezte, hogy a bodzafa, a fal, a gyepes térség és körülötte minden lassan forogni kezd, mégis összeszedte magát s mondani akart valamit; a levéltáros azonban nem engedte szóhoz jutni, hanem sietve lehúzta kesztyűjét bal kezéről, és miközben egy gyűrű

csodálatos lángokban és szikrákban ragyogó követ odatartotta a diák szeme elé, így szólt:

- Nézzen ide, tisztelt Anselmus, úr, alighanem öröme telik majd abban, amit itt láthat.

Anselmus diák odanézett és - ó, milyen csoda! - a kő, mint valami égő fókusz, körös-körül sugarakat lövellt és a sugarak tiszta, fényes kristálytükkorré szövődtek, a tükkörben pedig mindenféle tekervényekben, hol egymás elől szökve, hol egymásba fonódva táncolt és ugrándozott a három aranyos-zöld kígyócska. És amikor az ezernyi szikrában csillogó karcsú testek egymáshoz értek, gyönyörű akkordok csendültek meg, mint megannyi kristálycsengő, s a középső vágyakozva és kívánczozva kidugta fejcskáját a tükkörből, és a sötétkék szempár így beszélt:

- Ismersz hát... hiszel bennem, Anselmus?... Csak a hitben él a szerelem... Tudsz-e egyáltalán szeretni?

- Ó, Serpentina, Serpentina! - kiáltott Anselmus diák őrjöngő elragadtatásban; Lindhorst levéltáros azonban gyorsan rálehel a tükkörre; a sugarak elektromos sistergéssel visszaáradtak a fókuszba és ismét csak a kis smaragd csillogott a kezén; a levéltáros gyorsan fölhúzta kesztyűjét.

- Látta az arany kígyócskákat, Anselmus úr? - kérdezte Lindhorst levéltáros.

- Ó, Istenem, láttam! - válaszolta a diák. - És a bájos, elbűvölő Serpentinát!

- Most már egy szót se - folytatta Lindhorst levéltáros -, mára elég, egyébként, ha rászánja magát, hogy nálam dolgozzék, elég gyakran láthatja majd a lányaimat, azaz helyesebben, szívesen megszerzem önnek ezt az élvezetet, ha a munkában jól megállja a helyét, vagyis: minden jelet a legnagyobb pontossággal és tisztasággal másol le. De

hiszen ön egyáltalán nem jön hozzám, pedig Heerbrand irattáros úr megígérte, hogy hamarosan fölkeres, én meg ezért napokon át hiába vártam.

Csak most, hogy Lindhorst levéltáros kiejtette Heerbrand nevét, csak most érezte Anselmus diák ismét úgy, hogy két lábbal áll a földön és ő valóban Anselmus diák, az előtte álló férfi pedig Lindhorst levéltáros. Lindhorst közönyös hangja, éles ellentétben a csodálatos jelenségekkel, amelyeket mint valami igazi szellemidéző varázsolt elő, valahogy hátborzongató volt, és ezt még csak fokozta a villogó szem szűrő tekintete, amely sovány, ráncos arcának csontos üregeiből, mint valami odúból meredt elő, és a diákot hatalmas erővel ragadta meg ugyanaz a szorongató érzés, amely már a kávéházban is elfogta, amikor a levéltáros oly sok kalandos dolgot mesélt el. Csak nehezen tartotta magát, és csupán mikor a levéltáros ismét megkérdezte: „Nos, tulajdonképpen miért nem jött el hozzám?”, akkor tudta rászánni magát, hogy elmondjon mindent, ami a ház kapuja előtt vele történt.

- Kedves Anselmus úr - mondta a levéltáros, mikor a diák befejezte elbeszélését -, kedves Anselmus úr, jól ismerem az almáskofát, akiről ön szíves volt említést tenni; áldatlan teremtés, mindenféle csínyt követ el ellenem, és az, hogy bronzba öntette magát, mert így mint ajtókopogtató elriaszthatja a nekem kellemes látogatókat, valóban elég súlyos dolog és nem tűrhető. Lenne olyan szíves, tisztelt Anselmus úr, holnap, ha tizenkettőkor eljön hozzám és ismét észrevesz valamit ebből a vigyorgásból és recsegésből, ebből a folyadékból egy keveset az asszony orrára cseppenteni, akkor nyomban minden rendben lesz. Most pedig Isten önnel, kedves Anselmus úr! Én kissé gyorsan járok, és ezért nem kívánhatom, hogy velem együtt térjen vissza a városba. Adieu! és viszontlátásra, holnap tizenkettőkor!

A levéltáros átadott Anselmus diáknak egy kis üvegecskét, amelyben aransárga folyadék volt, és most gyors léptekkel eltávozott; a leszálló esthomályban úgy látszott, inkább ellebeg, semmint megy a völgy felé. Már a Kosel-kert közelében járt, amikor a szél belekapott bő köpenyébe és széthajtotta szárait, úgyhogy mint nagy szárnyak csapkodtak a levegőben, és a levéltáros után csodálkozva bámuló Anselmus diáknak úgy rémlett, mintha egy nagy madár terjesztené ki szárnyait gyors repülésre.

Amint a diák így belebámult az alkonyatba, károgó rikoltással egy fehérszürkés keselyű emelkedett fel magasra a levegőbe, és Anselmus most észrevette, hogy a fehér lebegés, amelyet még mindig a távolodó levéltárosnak vélt, már nyilván a keselyű volt bár sehogy sem tudta megérteni, hogy hirtelen hová tűnt a levéltáros.

„Lehetséges, hogy maga Lindhorst levéltáros úr repült el - mondta magában Anselmus diák -, mert most világosan látom és érzem, hogy távoli csodavilágból érkező idegen alakok, akiket eddig mindig csak egészen különleges álmaimban láttam, most beléptek éber, józan életembe, bolondoznak velem. Ám legyen! Te, bájos, kedves Serpentina itt élsz és lobogsz szívemben, csak te csillapíthatod a bensőmet szaggató végtelen vágyódást!”

- Ó, vajon mikor nézhetek újra üdvösséges szemedbe... édes, édes Serpentina! - Így kiáltott fennhangon Anselmus diák.

- Ez gyalázatos, pogány név! - mormogta mellette egy hazafelé tartó sétáló basszushangja.

Anselmus diák így még idejében ráésmélt, hogy hol van, s gyors léptekkel távozott, miközben magában ezt gondolta: „Nem lenne-e valódi szerencsétlenség, ha most összeakadnék Paulmann segédtanítóval, vagy Heerbrand irattárossal?” De egyikükkel sem találkozott.

Ötödik vigília

*Anselmus udvari tanácsosné - Cicero: De officiis - Cerkófmajom
és másfajta népség - Az öreg Liese - A napéjegylenőség*

- Ezzel az Anselmusszal az égvilágon semmit sem lehet kezdeni - mondta Paulmann segédtanító -, minden jó tanításom, minden figyelmeztetésem hiábavaló, semmihez sem alkalmazkodik, pedig az iskolában kitűnő eredményt ért el, ami végül is minden dolognak az alapja.

Heerbrand irattáros ravaszul és titokzatosan mosolyogva így válaszolt:

- Adjon csak, tisztelt segédtanító úr, Anselmusnak némi időt és teret! Persze sajtóságos lény, de sok minden lakozik benne, és ha azt mondom: sok minden, akkor ez titkos titkárt, vagy akár udvari tanácsost is jelent.

- Udvari... - kezdte csodálkozva a segédtanító, de a szó elakadt ajkán.

- Egy szót se - folytatta Heerbrand irattáros -, tudom, amit tudok! Már két napja ott ül Lindhorst levéltárosnál és másol, és a levéltáros tegnap este a kávéházban így szólt hozzám: „Derék embert ajánlott nekem, tisztelt uram! Ez még viszi valamire!” S most gondolja meg, milyen összeköttetési vannak a levéltárosnak... egy szót se... majd egy esztendő múltán beszélhetünk róla!

Az irattáros ezekkel a szavakkal és egyre csak ravaszul mosolyogva kilépett az ajtón és otthagya a csodálkozástól és kíváncsiságtól elnémult segédtanítót, aki szinte megbűvölten ült a helyén.

Veronikára azonban egészen sajátágosan hatott ez a beszélgetés. „Hát talán én nem tudtam régóta már - gondolta magában -, hogy Anselmus úr igen eszes, szeretetre méltó fiatalember, aki még bizonyára sokra viszi? Bár csak tudnám, valóban hű szívvel van-e irántam? De vajon nem szorította-e meg kétszer is a kezemet azon az estén, amikor átkeltünk az Elbán? S nem tekintett-e rám egész szívem mélyéig hatoló különös pillantásokkal a kettős közben? Igen, igen!... Ő valóban jó szívvel van irántam - és én ...” Veronika, mint fiatal lányok szokták, édes álmodozásba merült a derús jövődőről. Udvari tanácsosné volt, szép lakásban lakott a Schlossgasséban vagy a Neumarkton, vagy a Morizstrassén... pompásan illett neki a divatos kalap, az új török sál... elegáns pongyolában reggelizett az erkélyen és éppen a szükséges napi utasításokat adta ki a szakácsnőnek. „Nehogy azonban elrontsa nekem ezt a fogást, ez az udvari tanácsos úr kedvenc étele!” Arra járó gavallérok felsandítanak, s ő tisztán hallja: „Isteni asszony az udvari tanácsosné, pompásan illik neki a csipkefejkötő!” K. Y. titkos tanácsosné elküldi inasát és kérdezteti, hogy az udvari tanácsosné asszonynak volna-e kedve kikocsizni a Linke-féle fürdőbe. „Sok szíves üdvözetem, végtelenül sajnálom, de már elígérkeztem teára T. Z. elnöknéhez.” Most hazaérkezik Anselmus udvari tanácsos úr, aki már korán reggel elment hivatalos ügyekben; a legújabb divat szerint van öltözve. „Valóban már tíz óra van” - szól, aranyórájával elütteti a tizedet és megcsókolja a fiatalasszonyt. - „Hogy vagy, édes asszonykám, sejtet-e, mit hoztam neked?” - folytatja enyelegve és egy pár remek, a legújabb ízlés szerint foglalt fülbevalót vesz elő mellényzsebéből, s az eddig viselt helyett fülébe akasztja. - Ó, milyen szép, bájos fülbevaló - kiált fel hangosan Veronika és félredobva munkáját, felugrik a székről, hogy a tükörben valóban szemügyre vegye a fülbevalót.

- No csak, mit jelent ez? - kérdezte Paulmann segédtanító, aki éppen elmélyedve Cicero *De officiis*-ébe⁹ csaknem kiejtette kezéből a könyvet -, hiszen olyan rohamaid vannak, mint Anselmusnak.

Ekkor azonban belépett a szobába Anselmus; szokása ellenére több napja nem mutatkozott, és mindjárt csodálkozást és ijedelmet keltett Veronikában, mert valóban egész lényében megváltozott. Bizonyos határozottsággal, ami máskor igazán nem volt sajátja, életének egész megváltozott irányáról beszélt, ami most világosodott meg előtte, arról, hogy milyen csodálatos jövő vár rá, amelyet más észre sem vesz. Paulmann segédtanító, visszaemlékezve Heerbrand irattáros titokzatos szavaira, még jobban meghökkenett és alig bírt kinyögni valamit - de Anselmus diák csak néhány szót ejtett arról, milyen sürgős munka várja Lindhorst levéltáros úrnál, elegánsan, fesztelenül kezét csókolt Veronikának s máris leszaladt a lépcsőn, és csak hült helye volt.

- Ez már az udvari tanácsos volt - mormolta Veronika magában -, és kezét csókolt nekem, anélkül, hogy közben elbotlott vagy a lábamra lépett volna, mint máskor!... Gyengéd pillantást vetett rám... valóban jó szívvel van hozzám. - Veronika ismét elmerült álmodozásaiba, de közben úgy érezte: valami ellenséges alak lép a bájos jelenségek közé, amelyek az udvari tanácsosné asszony jövő életéből előléptek, és az alak gúnyosan nevetett és így szólt: „Mindez persze elég buta és közönséges dolog, és még azon felül hazug is, mert Anselmusból sohasem lesz udvari tanácsos és a te férjed sem; hiszen nem szeret téged, nem törődik azzal, hogy kék a szemed, karsú a termeted és finom a kezed.” Ekkor jéghideg áramlat járta át Veronikát és mély borzalom lépett a kellemes érzés helyébe, amellyel még az imént csipkefejkötőben és elegáns fülbevalóval látta

önmagát. Szemét csaknem előntötték a könnyek és hangosan így szólt:

- Ó, hiszen ez igaz, nem szeret engem és sohasem lesz belőlem udvari tanácsosné.

- Regényes bolondságok, regényes bolondságok! - kiáltotta Paulmann segédtanító, majd fogta kalapját és botját, s haragosan elsietett.

- Még csak ez kellett! - sóhajtott Veronika és komolyan bosszankodott tizenkét esztendő kis testvérhúgán, aki közönyösen ülve ráhája mellett, csak hímzett. Időközben három óra lett és éppen ideje volt, hogy kitakarítsák a szobát és felterítsenek kávéhoz; ugyanis az Oster kisasszonyok mondták be magukat barátnőjükhöz. De minden fiók mögül, amelyet Veronika kihúzott, minden kotta mögül, amelyet levett a zongoráról, minden csésze, minden kávéskanna mögül, amelyet kivett a szekrényből, mint valami kis manó, ez az alak ugrott elő, gúnyosan nevetett, és pókujjacskaival fület mutatva kiáltott: „Mégsem lesz a férjed, mégsem lesz a férjed!” És amikor a lány mindent otthagyt, ahol volt, és a szoba közepére menekült, akkor a hosszú orrú manó óriásira növe, a kályha mögül kukkantott ki és ezt duruzsolta: „Mégsem lesz a férjed!”

- Te nem látsz, nem hallasz semmit, testvércém? - kiáltott Veronika, aki reszketett félelmében és már semmihez sem mert nyúl. Fränzchen komolyan és nyugodtan fölkel a hímzórámája mellől és így szólt:

- Mi van ma veled, testvércém? Mindent összevissza dobálsz, hogy csak úgy csörög és csörömpöl, majd segítek neked.

⁹ M. T. Cicero (i. e. 106-43) római szónok és államférfi műve: *A kötelességekről*.

Most azonban nagy, nevetgélés közben beléptek a jókedvű vendéglányok és ebben a pillanatban Veronika ráésmélt, hogy a kályha orompárkányát nézte valami alaknak és a rosszul bezárt kályhaajtó zörgését vélte ellenséges szavaknak. De rémületéből nem tudott oly gyorsan felocsúdni, hogy a barátnők észre ne vették volna szokatlan izgalmát, amit sápadtsága és zavart arckifejezése is elárult. Mindenféle vidám dolgot akartak mesélni, de most másra terelték a szót és barátnőjüket faggatták, hogy az Isten szerelmére, mi történt vele. Veronika kénytelen volt bevallani, hogy egész szokatlan gondolatokba merült és fényes nappal hirtelen olyan különös lidércnyomás áldozata lett, ami még sohasem fordult vele elő. Most olyan élénken mesélte el, hogy a szoba valamennyi sarkából egy kis szürke emberke gúnyolta és csúfolta őt, hogy az Oster kisasszonyok félénken néztek körül mindenfelé, sőt hamarosan szorongó érzés fogta el őket. Ekkor belépett Fränzchen a gőzölgő kávéval, és a három lány gyorsan fölcusúdvá nevetett saját együgyűségén. Angelikának hívták az idősebbik Oster kisasszonyt, s ő egy tiszt jegyese volt, aki a hadseregben szolgált és olyan régen nem érkezett hír felőle, hogy már-már azt hitték, elesett vagy legalábbis súlyosan megsebesült. Ez mély bánatba döntötte Angelikát, de ma túláradoan jókedvű volt, amin Veronika nem kis mértékben csodálkozott és ezt leplezetlenül meg is mondta neki.

- Kedves barátnőm - felelt Angelika -, te talán nem hiszed, hogy minden gondolatom Viktor, hogy itt van szívemben és elmémben? De hisz éppen ezért vagyok olyan vidám!... Ó, Istenem!... oly boldog, oly üdvözült vagyok egész lelkemben; mert Viktorom jól van, és hamarosan viszontlátom, mint kapitányt, érdemrendekkel kitüntetve, amelyeket határtalan bátorsága szerzett. Jobb karjának súlyos, de korántsem veszélyes sebesülése, amelyet nevezetesen egy ellenséges huszár kardjának csapásától szenvedett, akadályozza az írásban, és tartózkodási helyének gyakori változása, mert semmi

esetre sem akarja elhagyni ezredét, ugyancsak meggátolja, hogy hírt adjon nekem, de ma este határozott utasítást kap, hogy elsősorban teljesen gyógyíttassa meg magát. Holnap indul, hogy idejőjjön és amikor majd beszáll a kocsiba, megtudja kapitányi kinevezését.

- De kedves Angelika - szakította félbe Veronika -, te már most tudod mindezt?

- Ne neved ki, kedves barátnőm - folytatta Angelika -, tudom, nem neved ki, különben a kis szürke emberke büntetésből mindjárt rád néz onnan a tükör mögül, ugye? Elég az hozzá, hogy nem tudok szabadulni bizonyos titokzatos dolgokba vetett hitemtől, mert ezek elég gyakran, mondhatnám szemlélhetően és kézzel foghatóan lépnek életembe. Kiváltképpen az én szememben nem olyan csodálatos és hihetetlen, mint talán másoknak, hogy vannak emberek, akik bizonyos látónoki képességgel rendelkeznek, és általuk ismert, csalhatatlan eszközökkel alkalmazni is tudják. Itt helyben is él egy öregasszony, aki kivételes mértékben rendelkezik ezzel a képességgel. Nem úgy, mint más jövőbelátók, akik kártyából vagy öntött ólomból vagy kávéüledékből jósolnak, hanem bizonyos előkészítés alapján, amelyben részt vesz a kérdező személy is, egy fényesre csiszolt fémtükörben bámulatos összevisszaságban megjelennek mindenféle figurák és alakok, az öregasszony értelmezi őket és belőlük meríti a feltett kérdésre a választ. Tegnap este nála voltam, akkor kaptam Viktorról a híreket, és egyetlen pillanatra sem kételkedem hitelességükben.

Angelika elbeszélése egy szikrát vetett Veronika lelkébe, és ez hamarosan fellobbantotta azt a gondolatot, hogy megkérdezze az öregasszonyt Anselmusról és a saját reményeiről. Megtudta, hogy az öregasszony neve Rauerin asszony, hogy a Seetor előtt egy félreeső utcában lakik, s csak kedden, szerdán és pénteken este hét után, de akkor egész éjszaka napfelkeltéig otthon található, és azt szereti, ha

egyedül mennek hozzá. Éppen szerda volt, és Veronika elhatározta, hogy az Oster lányok hazakísérésének ürügyén felkeresi az öregasszonyt; valóban így is történt. Az Elba-híd előtt gyorsan elbúcsúzott az Újvárosban lakó barátnőitől, aztán szapora léptekkel sietett a Seetor felé, és máris ott volt a leírt félreeső szűk utcában; az utca túlsó végén felfedezte a kis vörös házat, amelyben Räuerein asszony lakott. Nem bírt szabadulni bizonyos szorongó érzéstől, sőt egész belsejében reszketett, amikor megállt a ház kapuja előtt. Végre mit sem törődve viszolygásával, összeszedte magát és meghúzta a csengőt, a kapu kinyílt és Veronika a sötét folyosón át a felső emeletre vivő lépcső felé tapogatózott, Angelika leírása szerint.

- Itt lakik Räuerein asszony? - kiáltott be a sivár folyosóba, mert senki sem mutatkozott. Válasz helyett ekkor hosszú, tisztán felismerhető nyávogás hallatszott, és egy hatalmas fekete kandúr, magasra görbített háttal, farkát hullámzó gyűrűbe ide-oda csavargatva méltóságteljesen lépkedett előtte a szoba ajtajáig, ott újra nyávogott és az ajtó kinyílt.

- Ó, lám csak, kisleánykám, máris itt vagy? Gyere be... gyere be!

Így kiáltott a kilépő alak, és láttára Veronika lába a földbe gyökerezett. Fekete rongyokba burkolt magas szikár asszony! Miközben beszélt, kiugró, hegyes álla reszketett, fogatlan szája, amelyre csontos karvalyorra vetett árnyékot, vigyorgó nevetésbe torzult, és nagypápaszemén keresztül szikrázva lobogott fénylő macskaszeme. A feje köré csavart tarka kendő alól előmeredezett sörteszerű fekete haja, de az undorító arcon a legborzalmasabb volt a két nagy égési folt, amely arcának bal feléről orrán áthúzódott. Veronikának a lélegzete is elakadt és kiáltása, amellyel könnyíteni akart szorongatott keblén, mély sóhajtássá tompult, amikor a boszorkány csontkeze megragadta és behúzta a szobába. Odabenn minden nyüzsgött és mozgott, őrijító sivalkodás, nyávogás, káromgás,

csiripelés összevisszasága uralkodott. A vénasszony öklével az asztalra csapott és így kiáltott:

- Csönd legyen, ti semmirekellők! - És a cerkófmajmok vinnyogva másztak fel a magas nyoszolyára és a tengeri malacok a kályha alá futottak és a holló a kerek tükrön csapkodott szárnyával; csak a fekete kandúr maradt nyugodtan ülve a nagy, párnázott széken, amelyre mindjárt belépéskor felugrott, mintha a szidalmak őt nem illették volna. Mihelyt csönd lett a szobában, Veronikának is visszatért a bátorsága: idebenn már nem volt olyan hátborzongató, mint kint a folyosón, sőt az asszonyt sem látta most olyan rusnyának. Csak most nézett körül a szobában! A mennyezetről mindenféle rút, kitömött állat lógott le, a padlón soha nem látott különös kacatok heverték és a kandallóban gyér kék tűz égett, csak olykor sistergett fel sárga szikrázásban; de azután felülről lefelé valami sustorgás hallatszott és szinte eltorzult, nevető emberarcú utálatos denevérek röpködtek ide-oda; a láng minduntalan a kormos falat nyaldosta és ilyenkor metsző, üvöltő jajgatás hallatszott, úgyhogy Veronikát félelem és borzalom fogta el.

- Engedelmeivel, kis kisasszony! - szólt mosolyogva a vénasszony, fogott egy nagy seprűt és azt egy rézüstbe mártva, meglocsolta a kandallót. Erre kialudt a tűz, és mintha sűrű fekete füst töltötte volna meg, koromsötét lett a szoba; a vénasszony bement egy kamrácskába és csakhamar égő lámpással tért vissza, Veronika pedig már nem látta az állatokat és kacatokat: közönséges, szegényesen berendezett szobában volt. A vénasszony közelebb lépett a kislányhoz és recsegő hangon így szólt:

- Jól tudom, mit keresel nálam, lányom; arról van szó, hogy tudni szeretnéd, vajon feleségül mégy-e Anselmushoz, ha udvari tanácsos lesz belőle.

Veronika megdermedt a csodálkozástól és ijedtségtől, de az öreg folytatta:

- Hiszen otthon, a papánál mindent elmondtál nekem, amikor előtted állt a kávéskanna, mert tudd meg, én voltam a kávéskanna, nem ismertél rám? Hallgass rám, kislányom! Hagyd, hagyd Anselmust, gonosz ember, fiacskáim arcába taposott, kedves fiacskáimnak, a pirosarcú almáknak, amelyek, ha az emberek megvásárolták őket, táskájukból visszagurulnak az én kosaramba. Ő az öreggel tart, s tegnapelőtt arcomba öntötte azt az átkozott auripigmentet,¹⁰ hogy csaknem megvakultam tőle. Még láthatod az égési sebeket, kislányom! Hagyd őt, mondj le róla! Nem szeret téged, mert az aranyos-zöld kígyót szereti, sohasem lesz belőle udvari tanácsos, mert a szalamandrákhoz szegődött és a zöld kígyót akarja feleségül venni, hagyd őt, mondj le róla!

Veronika tulajdonképpen erős, szilárd lelkületű volt és hamarosan le tudta küzdeni kislányos ijedelmét, most egy lépést hátrált és komolyhiggadtan szólt.

- Néni, hallottam arról a képességedről, hogy a jövőbe látsz, és ezért, talán túlzott kíváncsiságból és elhamarkodva meg akartam tudni tőled, vajon enyém lesz-e valaha Anselmus, akit szeretek és nagyra becsülök. Ha tehát kívánságom teljesítése helyett bolond, esztelen fecsegéssel akarsz ingerelni, helytelenül cselekszel, mert én csak azt kívántam, amit tudomásom szerint másoknak megadtál. Minthogy látom, ismered legtitkosabb gondolataimat, talán csak ugyan könnyen felderíthetnél előttem egyet-mást, ami kínoz és aggaszt, de most, hogy ilyen ostobán rágalmaztad a derék Anselmust, nem is kérdezek tőled egyebet. Jó éjszakát!

¹⁰ fehér arzénből és kénből készült mesterséges festékanyag

El akart sietni, de a vénasszony jajgatva és siránkozva térdre borult, a leányt ruhájánál fogva visszatartotta és így kiáltott:

- Veronikácska, hát már nem ismered az öreg Liesét, aki annyit hordozott karjában, ápolt és kényeztetett?

Veronika alig hitt a szemének; mert ráismert az öregségtől és főleg az égési sebektől alaposan eltorzított egykori dajkájára, aki sok évvel ezelőtt eltűnt Paulmann segédtanító házából. Az öregasszony egyszerre egészen megváltozott: a csúnya, tarkafoltos kendő helyett tisztos főkötő volt rajta és a fekete rongyok helyett nagyvirágos kabátot viselt, ahogy máskor öltözködni szokott. Felállt a padlóról és karjába zárva Veronikát, így folytatta:

- Talán mindaz, amit mondtam neked, esztelenségnek hangzott, de sajnós így van. Anselmus sok fájdalmat okozott nekem, bár akarata ellenére; Lindhorst levéltáros karmai közé került, és az öreg hozzá akarja adni a lányát. A levéltáros a legnagyobb ellenségem és sok mindent mondhatnék róla, de nem értenéd meg vagy legalábbis nagyon megrémülnél. Ő varázsló, én azonban javasasszony vagyok; ám legyen! De látom, hogy te nagyon szereted Anselmust, és minden erőmmel segíteni akarok neked, hogy igazán boldog légy és szépen, kívánságod szerint kerülj a nászágyba!

- De az Isten szerelmére, mondd meg nekem, Liese...! - vetette közbe Veronika.

- Szót se, gyermekem, szót se - szakította félbe az öregasszony -, tudom, mit akarsz mondani! Ez lett belőlem, ami vagyok, mert ezzé kellett lennem, nem tehettem másképp. Nos tehát... ismerem az eszközt, amely kigyógyítja Anselmust a zöld kígyó iránt érzett esztelen szerelméből, és őt, mint a legszeretreméltóbb udvari tanácsost, karjaidba vezeti; de neked is segítened kell!

- Mondd csak meg bátran, Liese! Mindent megteszek, mert nagyon szeretem Anselmust! - suttogta alig hallhatóan Veronika.

- Ismerlek - folytatta az öregasszony -, bátor kislány vagy, hiába akartalak a mumussal elaltatni, mert éppen akkor nyitottad tágra a szemedet, hogy megláthasd a mumust, bementél a leghátsó sötét szobába, és apád fésülködőköpenyében gyakran ijesztgetted a szomszéd gyerekeit. Nos tehát, ha tudományom segítségével komolyan le akarod győzni Lindhorst levéltárost és a zöld kígyót, ha komolyan akarod, hogy Anselmus mint udvari tanácsos, a férjed legyen, akkor a következő napéjgyenlőség éjszakáján tizenegy órakor lopakodj ki apád házából és jöjj hozzám; akkor kimegyek veled a keresztútra, amely innen nem messze szeli át a földeket, ott előkészítünk minden szükségeset, és ne rémítsen meg, ha talán csodálatos dolgokat láatsz. És most, jó éjszakát kislányom, a papa vár már a levessel!

Veronika elsietett, szilárdan eltökélte, hogy nem mulasztja el a napéjgyenlőség éjszakáját; mert Liesének igaza van - gondolta magában - Anselmus csodálatos kötelékekbe bonyolódott, de én megváltom őt ezektől, és az enyém lesz és enyém is marad Anselmus udvari tanácsos!

Hatodik vigília

Lindhorst levéltáros kertje és néhány gúnyolódó - Az arany virágcserep -

A döltbetűs angol írás - Hitvány ákombákom - A szellemfejedelem

„Ámde az is lehetséges - szólt önmagához Anselmus diák -, hogy mindazokat a bolondos fantazmagóriákat, amelyek Lindhorst levéltáros kapuja előtt megrémítettek, az a rendkívül finom gyomorerősítő varázsolta elém, amelyet monsieur Conradinál kissé mohón ittam. Ezért ma teljesen józan maradok, és így fölbe kerekedhetek minden további kellemetlenségnek.”

Miként akkor, amikor először készült Lindhorst levéltáros meglátogatására, most is magához vette tollrajzait és kalligráfiai remekműveit, tusirónjait, jól kihegyezett hollótollait, és már csaknem ki is lépett az ajtón, de ekkor szemébe ötlött az a sárga folyadékos üvegce, amelyet Lindhorst levéltárostól kapott. Izzó színekben végigfutott elméjén mindaz a furcsa kaland, amelyet átélt, és keblét a gyönyör és fájdalom megnevezhetetlen érzése járta át. Akaratlanul is meglehetősen panaszos hangon kiáltott fel:

- Ó, hiszen azért megyek a levéltároshoz, hogy láthassalak téged, te bájos, elbűvölő Serpentina!

Ebben a pillanatban úgy érezte, hogy Serpentina Szerelme fáradságos, veszélyes munka jutalma, amelyet el kell vállalnia, és ez a munka nem más, mint a Lindhorst-féle kéziratok lemásolása. Meg volt győződve arról, hogy már a házba való belépésekor vagy már előbb is, éppúgy, mint a minap, mindenféle csodálatos dologgal kerülhet szembe. Már nem gondolt Conradi gyomorerősítőjére, hanem sietve mellényzsebébe tette a folyadékot, hogy teljesen a

levéltáros előírása szerint járhasson el, ha a bronz almáskofa ismét rá merne vigyorogni. És valóban, menten feléje meredt a hegyes orr, rávillogott a macskaszempár a kopogtatóról, amikor pontosan tizenkét órakor hozzá akart nyúlni. Ekkor habozás nélkül ráfröccsentette a folyadékot a baljóslatú arcra és ez abban a szempillantásban gömbölyű ajtókopogtatóvá fényesedett és simult. Az ajtó kinyílt, a csengő igen kedvesen csilingelt végig a házon: csingilingi... ifjonti... izibe... izibe... ugorj be... ugorj be... csingilingi. Bátran felment a szép széles lépcsőn és élvezte egy különös füstölő illatát, mely az egész házat átjárta. Bizonytalanul megállt a folyosón, mert nem tudta, hogy a sok szép ajtó közül melyiken kopogtasson; ekkor bő damaszt háziköntösében kilépett Lindhorst levéltáros és így szólt:

- Nos, örvendek, Anselmus úr, hogy végre szavát állta; jöjjön csak utánam, mert persze nyomban a laboratóriumba kell vezetnem.

Ezzel gyors léptekkel megindult a folyosón és kinyitott egy kis oldalajtót, amely egy mellékfolyosóra szolgált. Anselmus nyugodtan lépkedett a levéltáros nyomában; a kis folyosóról egy terembe vagy helyesebben egy nagyszerű melegházba léptek, mert mindkét oldalon, egész a mennyezetig mindenfajta ritka, különös virág volt látható, sőt nagy fák is, sajtáságos alakú levelekkel és virágokkal. Mágikus, vakító fény ragyogott mindenütt anélkül, hogy az ember észrevehette volna forrását, mert ablak sehol sem volt. Amint Anselmus diák benézett a bokrok és fák tömkelegébe, hosszú folyosókat látott. Sűrű ciprusbozót homályos árnyékában márvány-medencék csillogtak, csodálatos alakok emelkedtek ki belőlük, kristálysugarakat lövellve, amelyek csobogva hullottak fénylő liliomkelyhekbe; a csodálatos növények erdejéből különös hangok susogtak és zúgtak, és pompás illatok lengedeztek fel s alá. A levéltáros eltűnt és Anselmus csak egy hatalmas tűzliliombokrot látott maga előtt. A látványtól, a tündérvirágok édes illatától

megmámorosodva, Anselmus elbűvölten állott. Ekkor mindenfelől ingerkedő és gúnyolódó hangocskák szólaltak meg:

- Hogy kerül ide, tisztelt diák úr, tisztelt studiosus? Miért csípte úgy ki magát, Anselmus úr?

- Talán arról akar velünk fecsegni, hogy a nagymama miként nyomta szét ülepével a tojást és hogyan esett folt a legényke ünneplő mellényén?

- Tudja-e már betéve azt az új áriát, amelyet seregélypapától tanult, Anselmus úr?

- Elég nevetséges ebben az üvegparókában és a postapapírból készült karimás csizmában!

Így hangzott a vihogás és kiáltozás és ingerkedés minden zugból - sőt a diák közvetlen közeléből is; Anselmus csak most figyelt fel rá, hogy mindenféle tarka madár röpköd körülötte és nevetve gúnyolja őt. Ebben a pillanatban feléje lépett a tűzliliombokor és ő észrevette, hogy ez maga Lindhorst levéltáros: csupán virágos sárgán és vörösen fénylő háziköntöse tévesztette meg őt.

- Bocsásson meg, tisztelt Anselmus úr - szólt a levéltáros -, bocsássa meg, hogy magára hagytam, de közben megnéztem szép kaktuszomat, amely ma éjjel bontja ki virágait... de hogy tetszik önnek kis házikertem?

- Istenem, gyönyörű szép itt, nagyra becsült levéltáros úr - válaszolta a diák -, de a tarka madarak túlságosan mulatnak csekélységemen.

- Miféle locsogás ez? - kiáltott haragosan a levéltáros a bozótba. Ekkor előröppent egy nagy szürke papagáj, a levéltáros mellett egy mirtuszágra telepedett, s a görbe csőrét ékesítő szemüvegen át szokatlan komolysággal és méltósággal nézve rá, így morgott:

- Ne vegye zokon, levéltáros úr, az én pajkos fiaim ez egyszer megint nagyon féktelenek, de ebben a studiosus úr a hibás, mert...

- Csend legyen - szakította félbe az öreget a levéltáros -, ismerem a kópékat, de helyesen tenné, barátom, ha jobban kordában tartaná őket! Menjünk tovább, Anselmus úr!

A levéltáros még több sajátosan feldíszített termen haladt át, a diák alig bírta követni, alig győzte nézegetni a sok ragyogó, különleges alakú bútort és más ismeretlen dolgot, amivel a helyiségek zsúfolva voltak. Végül egy nagyszobába léptek; a levéltáros, pillantását a magasba emelve, megállt és Anselmus időt nyert, hogy gyönyörködhesen a terem egyszerű pompájának csodás látványában. Az azúrkék falakból magas pálmafák aranybronz törzsei tűntek elő, óriási, villogó smaragdokhoz hasonló fényes leveleikkel a mennyezet felé íveltek, a szoba közepén három sötét bronzból öntött egyiptomi oroszlánon porfírlap nyugodott, rajta aranyból készült, egyszerű virágcserep állott; Anselmus meglátta és többé nem tudta levenni tekintetét róla. Mintha ezernyi csillogó fénysugárban mindenféle alakok villódznának a ragyogó fényű aranyon - olykor saját magát látta, amint vágyakozva szétterjeszti karját ó! a bodzabokor mellett - Serpentina fel s alá tekerőzött, és reátekintett üdvösséges szemével. Anselmus szinte esztét vesztette őrlő elragadtatásában.

- Serpentina! Serpentina! - kiáltott fel hangosan.

Lindhorst levéltáros sietve megfordult és így szólt:

- Hogyan, tisztelt Anselmus úr? Úgy vélem, a leányomat tetszik hívni, de ő a házam másik végében van, a szobájában, és éppen zongoraórát vesz, nos hát, jöjjön tovább!

Anselmus bódultan követte az előtte lépkedő levéltárost, nem látott, nem hallott már semmit, amíg a levéltáros hevesen meg nem ragadta a kezét, s így nem szólt:

- No, most megérkeztünk!

Anselmus, mintha álomból ébredt volna, most vette észre, hogy magas, minden oldalról könyvállványokkal körülvett szobában van, amely semmiben sem különbözik a közönséges könyvtár- és dolgozószobáktól. A közepén nagy íróasztal állott, és előtte párnázott támlásszék.

- Egyelőre ez az ön dolgozószobája - mondta a levéltáros -, még nem tudom, hogy abban a másik, kék könyvtárszobában is dolgozik-e majd, abban, ahol oly hirtelen a leányomat szólította; mindenekelőtt szeretnék megbizonyosodni arról, hogy kívánságom és szükségletem szerint el tudja-e végezni az önnek szánt munkát.

Anselmus diák most egészen felbátorodott és nem minden önelégültség nélkül vette elő zsebéből rajzait és írásait abban a meggyőződésben, hogy rendkívüli tehetségével nagyon megörvendeztetni a levéltárost. A levéltáros, alighogy megpillantotta az első lapot, egy igen elegáns angol írásmódon készült kéziratot, furcsán elmosolyodott és a fejét csóválta. Ezt megismételte minden következő lapnál, úgyhogy Anselmus diák elpirult zavarában, és mikor a mosolygás meglehetősen gúnyossá és megvetővé vált, kedveszegetten kitört:

- Úgy látszik, a levéltáros úr nincs túlságosan meglegedve szerény tehetséggel?

- Kedves Anselmus úr - szólt Lindhorst levéltáros -, önnek valóban kitűnő képessége van a szépírás művészetére, de egyelőre úgy látom, inkább szorgalmára, és jóakarataira számíthatok, semmint

jártasságára. Ez alighanem az ön által alkalmazott anyagok silányságán is múlik.

Anselmus diák általánosan elismert művészi képességét emlegette, a kínai tust és válogatott hollótollait. Ekkor a levéltáros Anselmus elé tartotta az angol lapot és így szólt:

- Ítéljen saját maga!

Anselmust mintha villámcsapás érte volna: kézírását rendkívül nyomorúságosnak látta. A vonásokban nem volt semmi kerekesség, egyetlen vastagítás sem volt a helyén, a nagy- és kisbetűk között semmi arányosság, sőt! iskolásan hitvány ákombákom rontotta el gyakran az egyébként eléggé sikerült sorokat.

- És aztán - folytatta Lindhorst levéltáros -, az ön tusa nem tartós.

Ujját vízzel telt pohárba mártotta, és amikor könnyedén érintette vele a betűket, minden nyomtalanul eltűnt.

Anselmus diák úgy érezte, mintha valami szörnyeteg fojtogatná gégéjét - egyetlen szót sem tudott kinyögni. Így állt ott, kezében tartva a szerencsétlen lapot, de Lindhorst nagyot nevetett és így szólt:

- Ne törődjék vele, tisztelt Anselmus úr; amit eddig nem tudott megoldani, talán nálam majd inkább sikerül; egyébként is, jobb anyagot talál itt, mint amilyen valaha is rendelkezésére állott! Csak bátran kezdjen neki!

Lindhorst levéltáros először valami folyékony fekete masszát vett elő, amelynek egészen sajátos szaga volt, különleges színű, jól mehegyezett tollakat és egy kivételesen fehér és sima papírlapot, majd egy bezárt fiókból egy arab kéziratot is, és mihelyt Anselmus nekilátott a munkának, kiment a szobából. Anselmus diák már gyakrabban másolt arab írást, s így az első feladatot könnyen megoldhatónak látta. „Csak Isten és Lindhorst levéltáros a tudója annak, hogyan került az ákombákom az én szép, angol döltbetűs

írásomba - mondta -, de életemet teszem fel rá, hogy nem az én kezemtől származott.” Minden egyes szóval, ami most sikerülten a pergamenre került, növekedett bátorsága és vele együtt ügyessége is. Valóban remekül lehetett írni a tollakkal, és a titokzatos tinta hollófeketén és engedelmesen csurgott a vakítóan fehér pergamenre. Midőn ilyen szorgosan és feszült figyelemmel dolgozott, egyre otthonosabban érezte magát a magányos szobában, és teljesen beleélte magát a foglalatosságba, amelyet - úgy remélte - majd szerencsésen elvégez, amikor az óra hármat ütött, a levéltáros behívta a szomszéd szobába, a gondosan elkészített ebédhez. Az asztalnál Lindhorst levéltáros kivételesen derűs kedvében volt; érdeklődött Anselmus diák barátai, Paulmann segédtanító és Heerbrand irattáros felől, és különösen ez utóbbiról szórakoztató dolgokat tudott mesélni. A jó öreg rajnai óbor kiválóan ízlett Anselmusnak és beszédesebbé tette, mint amilyen egyébként lenni szokott. A diák pontosan négy órakor felállt, hogy munkájához lásson, és ez a pontosság szemlátomást nagyon tetszett Lindhorst levéltárosnak. Már ebéd előtt is sikeresen másolta az arab jegyeket, de a munka most még eredményesebben haladt, valóban, maga sem értette azt a gyorsaságot és könnyedséget, amellyel az idegen írás kusza vonásait utána tudta festeni. De úgy rémlett neki, mintha lelke mélyből jól érthető szavakkal szólt volna egy hang: „Ó, vajon meg tudnád-e csinálni ezt, ha nem hordoznád őt lelkedben és gondolataidban, ha nem hinnél benne és szerelmében?” S ekkor mint halk, suttogó kristálycsengés fuvallata lengett át a szobán: „Itt vagyok, hozzád közel... közel... közel... segítlek... légy bátor légy állhatatos, kedves Anselmus!... veled együtt fáradozok azért, hogy enyém légy!” S amint benső elragadtatással hallotta ezeket a hangokat, egyre érthetőbbek lettek számára az ismeretlen jegyek - már-már alig is nézett rá az eredetire -, igen, úgy rémlett, mintha e jegyek már halvány írásban rajta is volnának a pergamenen, és gyakorlott kezének csak feketével kellene kihúznia őket. Így

dolgozott tovább, körülvéve a bűbajos, vigasztaló hangoktól, mint édes, gyengéd illatoktól, amíg az óra hatot nem ütött és Lindhorst levéltáros be nem lépett a szobába. Különös mosollyal lépett az asztalhoz, Anselmus szótlánul felállt, a levéltáros még egyre szinte gúnyolódó mosollyal nézett rá, de alighogy rápillantott a másolatra, mosolya eloszlott a minden arcizmát átható, mély, ünnepélyes komolyságban. Csakhamar már nem is látszott ugyanannak a személynek. Szeme, mely máskor villogó tüzet lövellt, most leírhatatlan szelídséggel nézett Anselmusra, máskor sápadt orcáját enyhe pír futotta be, és s gúny helyett, amely máskor összeszorította ajkát, mintha légymetszésű derűs ajak nyílt volna bölcs, lélekbeható szavakra. Az egész alak nyúlánkabb, méltóságteljesebb volt; a bő háziköntös, mint valami fejedelmi palást, dús redőkben omlott le mellén és vállán; fehér fürtjei között, amelyek magas, nyílt homlokát keretezik, vékony aranypánt húzódott.

- Fiatalember - kezdte a levéltáros ünnepélyes hangon -, fiatalember, mielőtt te még sejtetted volna, én már felismertem azt a titokzatos vonalmat, amely téged az én legkedvesebbemhez, legszentebbemhez fűz! Serpentina szeret téged, és az a különleges sors, amelynek végzetes fonalait ellenséges hatalmak szövögetik, beteljesedik, ha ő a tied lesz és te kellő hozományként megkapod az arany világcserepet, amely az ő tulajdona. De a magasabbrendű életben a boldogság csak harcból fakadhat. Ellenséges érok rohannak majd meg, és a gyaláztatól és romlástól csak az a belső erő menthet meg, amellyel a támadásoknak ellenszegülsz. Miközben itt dolgozol, tanulóidődet töltöd ki; hit és megismerés visz el a közeli célhoz, ha kitartasz amellest, amit el kellett kezdened. Hűségesen őrizd őt lelkedben, őt, aki szeret téged, és akkor megláthatod az arany világcserep valamennyi mesés csodáját és boldog leszel mindenkoron. Él boldogul! Lindhorst levéltáros holnap tizenkét órakor vár dolgozószobájában. Él boldogul!

A levéltáros szelíden kituszkolta a diákot az ajtón, melyet azután lezárt, és Anselmus abban a szobában volt, amelyben étkeztek, s amelynek egyetlen ajtaja a folyosóra nyílt. Elkábulva a csodálatos jelenségektől, megállt a ház kapuja előtt; ekkor feje fölött kinyílt egy ablak, felnézett, s Lindhorst levéltáros tűnt fel; megint a régi volt, fehér köpenyében, mint amilyenek mindig látta. Az öreg lekiáltott hozzá:

- Ejnye, tisztelt Anselmus úr, ugyan min töpreng ily mélyen? Mire gondol? Talán az arab írás nem megy ki a fejéből? Üdvözölje nevemben Paulmann segédtanító urat, ha netán hozzá menne, és holnap pontosan tizenkét órakor jöjjön el ismét. A mai tiszteletdíj már ott van jobb oldali mellényzsebében.

Anselmus diák valóban megtalálta a fényes species tallért a megjelölt zsebben, de cseppet sem örült neki.

„Nem tudom, mi lesz mindebből - szólt önmagához -, de ha puszta téboly és kísértetjárás vesz is körül, lelkemben mégis él és hat a bájos Serpentina, és inkább egészen és mindenestül elpusztulok, semhogy lemondjak róla, mert tudom, hogy bennem a gondolat örök, és semmiféle ellenséges erő nem rombolhatja le; de vajon ez a gondolat nem Serpentina szerelme-e?”

Hetedik vigília

*Paulmann segédtanító kiveri a pipáját és aludni tér - Rembrandt és Pokol-Brueghel¹¹ -
A varázstükör és Eckstein doktor receptje egy ismeretlen betegség ellen*

Paulmann segédtanító végre kiverte pipáját, mondván:

- Nos hát, itt az ideje, hogy pihenőre térjünk.

- Bizony - mondta Veronika, aki már aggódott az apja hosszabb fennmaradása miatt, mert az óra már régen elütötte a tízet. Alighogy a segédtanító visszavonult dolgozó- és hálószobájába, alighogy hírt adtak Fränzchen lélegzetvételei mély alvásáról, Veronika, aki a látszat kedvéért szintén lefeküdt ágyába, csöndesen felkelt, felöltözött, magára vette köpenyét és kisurrant a házból. Attól a pillanattól kezdve, hogy elhagyta az öreg Liesét, Veronika állandóan maga előtt látta Anselmust, és maga sem tudta, micsoda idegen hang ismétli benne egyre újra, hogy Anselmus ellenszegülése valamilyen ellenséges személytől ered, aki a fiút fogva tartja, de Veronika a mágikus tudományok titokzatos eszközeivel szétörheti Anselmus bilincseit. Bizalma az öreg Liese iránt napról napra nőtt és eltompult a szorongató, borzalmas benyomás is, úgyhogy most az öregasszonyhoz való kapcsolatának minden csodás vonása csak a szokatlanság, a regényesség fényében jelent meg előtte, és ez meglehetősen vonzotta Veronikát.

¹¹ Az ifjabb Pieter van Brueghel (1564-1637), akit ezzel a névvel apjától, a „Paraszt Brueghel”-től különböztettek meg.

Éppen ezért szilárd elhatározással, kockáztatva azt is, hogy otthon nem találják, és ezernyi kellemetlenségbe keveredik, vállalta a napéjegylenlőségi kalandot. Végre elérkezett a végzetes éjszaka, amikor az öreg Liese segítséget és vigaszt ígért neki és Veronika, régóta megbarátkozva az éjszakai kirándulás gondolatával, egészen felbátorodott. Mit sem törődve a viharral, amely a levegőben tombolt és arcába csapta a kövér esőcseppeket, nyílsebesen haladt az elhagyott utcákon. A templomtorony harangja tompa, dübörgő hangon elütötte a tizenegyet, amikor Veronika bőrig ázva az öregasszony háza előtt állt.

- Ó, kedveském, kedveském, már itt is vagy... nos, várj csak, várj! - hangzott fentről, és nyomban utána az öregasszony már ott állt egy megrakott kosárral és kandúrja kíséretében a kapu előtt. - Így hát menjünk és tegyük és műveljük mindazt, ami ildomos és hasznos e munkánknak kedvező éjszakán.

Így szólt az öregasszony, és hideg kezével megfogta a remegő Veronikát; mindjárt át is adta neki nehéz kosarát, és egy üstöt, háromlábú állványt és lapátot szedett elő. Mire kiértek a szabadba, elállt az eső, de a vihar még erősödött; ezerhangú bömbölés reszketett a levegőben. A fekete felhőkből, amelyek gyors száguldásban összeverődtek és mindent sűrű sötétségbe burkoltak, borzalmas, szívettépő jajgatás hallatszott. De a vénasszony sietve lépkedett tovább, és rikácsolva kiáltotta:

- Világíts... világíts csak, fiam!

Erre kék villámlások cikáztak és kígyóztak előttük - és Veronika észrevette, hogy sziporkázó és sisetgő szikrákat ontva és világítva előttük ugrál a kandúr és félelmetesen, borzalmasan vinnyog, valahányszor a vihar egy pillanatra elhallgat. A lánynak csaknem elakadt a lélegzete, mintha jéghideg karmok mélyednének lelkébe,

de leküzdötte borzongását, erősebben kapaszkodott az öregasszonyba, és így szólt:

- Most mindent végre kell hajtani és történnék, aminek történnie kell!

- Jól van, leánykám! - válaszolt a vénasszony -, maradj csak ilyen állhatatos, valami szépet ajándékozok neked és a tetejébe még Anselmust is!

Végre megállt az öregasszony és így szól:

- Nos, helyben vagyunk!

Gödröt ásott a földbe, szemet töltött belé és föléje állította a háromlábú állványt, majd ráhelyezte az üstöt. Mindezt különleges mozdulatokkal kísérte, mialatt körülötte keringett a kandúr. Farkából szikrák pattantak ki és tűzkarikát alkottak. A szén hamarosan izzani kezdett és végül kékes láng csapott fel a háromlábú állvány alatt. Veronikának le kellett vetnie kabátját és kendőjét és odaguggolni az öregasszony mellé; a vén Liese megragadta és erősen megszorította kezét, villogó szemét a lányra meresztve. Most különleges anyagok - nem lehetett megkülönböztetni, hogy virágok, fémek, füvek, vagy állatok-e, melyeket az öregasszony elővett kosarából és az üstbe dobott - forrni és sisteregni kezdtek. Az öregasszony elengedte Veronikát, megragadott egy vaskanalat, belemerítette az izzó masszába és kavargatta, Veronikának pedig az ő parancsára szilárd tekintettel az üstbe kellett néznie és Anselmusra gondolnia. Most az öregasszony ismét fénylő fémeket dobott az üstbe, meg egy hajfűrtöt is, amelyet Veronika fejbübjéről vágott le, azután egy kis gyűrűt, amelyet a lány régóta viselt, s közben érthetetlen, borzalmasan rikácsoló hangokat kiáltott bele az éjszakába és a kandúr szünet nélkül rohagálva vinnyogott és nyöszörgött. Szeretném, szíves olvasóm, ha szeptember huszonharmadikán úton lettél volna Drezda felé; mikor beállt a késő este, hiába próbáltak volna föltartóztatni az

utolsó állomáson, a barátságos fogadós figyelmeztetett volna, hogy nagy vihar van és szörnyen esik és egyébként sem tanácsos a napéjegylenlőség éjszakáján így nekivágni a sötétnek, te mindezzel nem törődtél volna, mert igen helyesen feltételezhetted: egész tallér borralalót adok a postakocsisnak és legkésőbb egy órára Drezdában leszek, ahol az Arany Angyalban vagy a Helmben, esetleg a Stadt Naumburgban jó vacsora és puha ágy vár rám. Amint így kocsikázol a sötétségben, a messzeségben hirtelen valami különös, lebegő világosságot veszel észre. Közelebb érve tűzkarikát látsz, közepében két alak ül egy üst mellett, amelyből sűrű füstgomoly és villogó vörös sugarak és szikrák törnek fel. Az út éppen a tűzön visz keresztül, de a lovak prüszkölnek, dobognak, ágaskodnak, a postakocsis átkozódik és imádkozik és ostorozza a lovakat, de azok nem mozdulnak helyükről. Önkéntelenül is kiugrasz a kocsiból és néhány lépést szaladsz előre. Most világosan látod a karcsú, bájos leánykát, amint vékony fehér, éjjeli öltözetben az üst mellett térdel. A vihar kibontotta hajfonatait és hosszú, gesztenyebarna haja szabadon repdes a levegőben. A háromlábú állvány alól felcsapó lángok vakító fénye teljesen elárasztja az angyali szépségű arcot, de a szép arc jeges rémületében halálsápadttá dermedt; a merev tekintetben, a magasra húzott szemöldökökben, a szájban, mely hiába nyílik a halálfélelem kiáltására, mert az nem tud kiszaladni a mondhatatlan kínlódástól elszorult kebelből - mindebben megláthatod a leány borzadását, rémületét; kis kezét görcsösen összekulcsolva nyújtja a magasba, mintha imádkozva idézné őrangyalát, hogy védelmezze meg a pokol szörnyetegeitől, amelyek a hatalmas varázslatnak engedelmeskedve, mindjárt megjelennek. Így térdel itt mozdulatlanul, mint valami márványszobor. Vele szemben egy magas, szikár, hegyes karvalyorrú és szikrázó macskaszemű, rézsárga bőrű asszony kuporodik a földre, a magára vetett fekete kabátból kimerednek meztelen, csontos karjai, és a pokoli kotyvalékot kavargatva, rikácsoló hangon nevet és kiált a tomboló,

zúgó viharon át. Bizony úgy vélem, nyájas olvasó, ha egyébként nem is ismernéd a félelmet és borzongást, mégis a rembrandti vagy pokol-breugheli, most az életbe valósággal belépett kép láttán, a rémülettől minden hajad szála égnek mered. De tekinteted nem bír elszakadni a pokoli kavargásban megigézett lánytól és a villamos ütés, amely minden sejteden és idegeden végigremeg, a villám sebességével fellobbantja benned a merész gondolatot, hogy szembeszállj a tűzkör hatalmaival; s ez legyőzi borzalmadat, sőt ez a gondolat a borzalomból és rémületből fakadt, annak a terméke. Úgy érzed, mintha magad volnál az őrangyalok egyike, akihez a halálra rémített leánya könyörgött, igen, mintha nyomban elő kellene rántanod zsebpisztolyodat és habozás nélkül agyon kellene lőned a vénasszonyt. De miközben élénken végiggondolod mindezt, hangosan felkiáltasz: „Hé!” vagy „Mi történik ott?” vagy „Mit műveltek itt?!” A postakocsis élesen megfújja kürtjét, a vénasszony befordul kotyvalékába, és egyszeriben minden eltűnik a sűrű füstgomolyagban. Nem merem állítani, hogy a leánykát, akit most forró vágyódással keresnél a sötétségben, meg is találnád, de szétromboltad az öregasszony lidércét és feloldottad annak a varázslatnak bűvkörét, amelybe Veronika könnyelműen belevetette magát.

Ám szeptember huszonharmadikának e viharos, a boszorkányosságok számára oly nagyon kedvező éjszakáján sem te, nyájas olvasó, sem más nem járt ezen az úton, és így Veronika halálos félelmében kénytelen volt kitartani az üst mellett, míg a varázslat véget nem ért. Jól hallotta, miként viharzott és üvöltött körülötte minden, hogyan bömbölt és hörgött összevissza mindenféle ijesztő hang, de nem emelte fel tekintetét, mert érezte, hogy az őt körülvevő borzalmak, szörnyűségek láttára gyógyíthatatlan pusztító tébolyba zuhanna. A vénasszony abbahagyta az üstben fortyogó kotyvalék keverését, a füstgomolyag egyre kisebb lett és a végén már

csak könnyű kis spirituszlámpa égett az üst alján. Ekkor így kiáltott a vénasszony:

- Veronika! Gyermekem! Kedvesem! Nézz az aljára! Mit láatsz... mit láatsz hát?

De Veronika nem bírt válaszolni, bár úgy rémlett neki, mintha az üstben összevissza mindenféle kusza alak forgolódna; az alakok egyre élesebben körvonalazódtak és egyszerre barátságosan rátekintve és kezet nyújtva, Anselmus diák lépett ki az üst mélyéből. A lány felkiáltott:

- Ó, Anselmus!... Anselmus!

Az öregasszony gyorsan kinyitotta az üst csapját, az izzó fém sziszegve és sisteregve beömlött egy kis edénybe, melyet az öregasszony odaállított. Ekkor az asszony felugrott és vad, szörnyűséges mozdulatokkal csapkodva maga körül, rikácsolta:

- Sikerült a mű... Köszönöm, fiam! Jól örködtél! Hohó, hohó... már jön... mard halálra... mard halálra!...

De most hatalmas suhogás hallatszott a levegőből, mintha szárnyaival csapkodva egy óriási sas zúgott volna le, és szörnyű hangon felharsant: „Héha! Héha! Ti népség! Most vége! Most vége! Takarodjatok haza a fenébe!” A vénasszony üvöltve leroskadt, Veronika pedig elvesztette eszméletét.

Mire ismét magához tért, világos nappal volt, ágyában feküdt, egy csésze gőzölgő teával Fränzchen állt mellette, és így szólt: „Mondd hát, testvérkém, mi van veled, már egy órája vagy még régebben állok itt előtted és te eszméletlenül fekszel, mintha lázas forróságba estél volna - és úgy sóhajtozol és nyögsz, hogy az ember megrémül. Apánk ma miattad nem ment el az iskolába és a doktorral egyetemben mindjárt be is jön.”

Veronika szótlánul átvette a teát; miközben szürcsölte, feltámadtak szeme előtt az éjszaka szörnyű képei. „Így hát minden csak szorongató álom volt, ami kínozott? De hiszen én tegnap este valóban elmentem az öregasszonyhoz, mert szeptember huszonharmadika volt. Alighanem már tegnap este megbetegedtem és csak képzeltem mindezt, az tett beteggé, hogy örökké Anselmusra gondolok és a csodálatos öregasszonyra, aki azt hitette el velem, hogy ő Liese, és így bolonddá tett.”

Fränzchen, aki közben kiment a szobából, most visszatért, behozta Veronika teljesen átnedvesedett kabátját.

- Nézd csak, testvércém - szólott -, mi történt a kabátoddal; a vihar éjszaka feltépte az ablakot és felborította a széket, amelyen a kabátod feküdt; nyilván beesett az eső, mert a kabátod egész nedves lett.

Ez megrendítette Veronikát, mert most bizony megértette, hogy nem álom kínozta, hanem valóban ott járt a vénasszonynál. Ekkor félelem és rémület fogta el és végigfutott rajta a hideg. Görcsös reszketésében szorosán magára húzta a paplant; most azonban észrevette, hogy valami kemény tárgy nyomja a mellét, és mikor utána nyúlt, úgy érezte, hogy valami medalionféle; mikor Fränzchen kiment a kabáttal, Veronika előhúzta, és íme, egy kis kerek fényesre csiszolt fémtükör volt.

- Ez az öregasszony ajándéka - kiáltott élénken.

Úgy tetszett neki, a tükörből tüzes sugarak lövellnek feléje, legbensőbb énjéig hatolnak és jólesően melengetik. A hidegrázás elmúlt és kimondhatatlanul kellemes és jóleső érzés töltötte el. Anselmusra kellett gondolnia és amint egyre erősebben összpontosította rá gondolatait, a tükörből Anselmus szívélyesen rámosolygott, mint valami miniatűr arckép. És Veronikának csakhamar úgy rémlett, mintha már nem a képet - nem! -, hanem

magát az eleven Anselmus diákot látná. A fiú magas, különösen berendezett szobában ült és buzgón írt. Veronika oda akart lépni hozzá, hogy vállára veregessen és így szóljon: „Anselmus úr, forduljon meg, hiszen én vagyok itt!” De ez semmiképpen sem volt lehetséges, mert Anselmust mintha nagy fénylő tűzáradat vette volna körül, és amikor Veronika alaposabban szemügyre vette, látta, hogy csak aranyos metszésű, nagy könyvek. De végre mégis sikerült szembenéznie Anselmus diákkal; s úgy látszott, mintha Anselmus csak ekkor ismerte volna fel őt, de végül elmosolyodott és így szólt: „Ó! Hát ön az, kedves mademoiselle Paulmann! De hát miért méltóztatik olykor úgy viselkedni, mint egy kígyócska?” Veronika hangos kacagásra fakadt e különös szavak hallatára, s ettől felriadt, mintha mély álomból ébredt volna, és gyorsan eldugta a kis tükröt. Ekkor nyílt az ajtó és Paulmann segédtanító Eckstein doktor kíséretében a szobába lépett. Eckstein doktor nyomban az ágyhoz ment, sokáig, hosszan elgondolkozva fogta Veronika ütőerét és aztán így szólt:

- Ejnye! ejnye!

Receptet írt, még egyszer megfogta a pulzust és ismét ezt mondta:

- Ejnye! ejnye! - és ezzel elhagyta a betegét.

De Eckstein doktor e nyilatkozataiból Paulmann segédtanító nem értette meg, hogy tulajdonképpen mi baja van Veronikának.

Nyolcadik vigília

A pálmafák könyvtára - Egy boldogtalan szalamandra sorsa - Egy fekete toll egy marharépával szerelmeskedik és Heerbrand irattáros alaposan leissza magát

Anselmus diák már jó néhány napja dolgozott Lindhorst levéltárosnál; ezek a szorgos órák voltak élete legboldogabb órái, mert egyre bűbajos hangok vették körül, Serpentina biztató szavai, sőt olykor enyhén érintette is egy elsuhanó lehelet; soha nem ismert kellemes érzés árasztotta el, és ez gyakran a legnagyobb gyönyörűségig fokozódott. Érzéseiből és gondolataiból teljesen eltűnt szegényes életkörülményeinek minden kicsinyes gondja, baja, és az új életben, amely mintegy ragyogó napfényben nyílt meg előtte, megértette egy magasabb rendű világnak minden csodáját, azét a világét, amely máskor bámulattal, sőt borzalommal töltötte el. A másolás gyorsan haladt, és Anselmus egyre inkább úgy érezte, mintha már régen ismert jegyeket róna a pergamenre és már alig-alig kell odanéznie az eredetire, hogy mindent a legnagyobb pontossággal utánafeessen. Az ebédidőtől eltekintve Lindhorst levéltáros csak olykor-olykor mutatkozott, de mindig pontosan abban a pillanatban jelent meg, amikor Anselmus valamely kézirat utolsó jegyeit befejezte; akkor egy másikat adott neki, de nyomban szótlanul ott is hagyta, miután egy kis fekete rudacskával megkeverte a tintát és a használt tollakat új, jobban kihegyezettakkal cserélte fel. Egy napon, amikor Anselmus a tizenkét órai harangütéskor már felment a lépcsőn, zárva találta azt az ajtót, amelyen rendszerint be szokott lépni, és Lindhorst levéltáros a másik oldal felől jelent meg csodálatos ragyogó virágokkal beszórt köntösében. Hangosan szólt:

- Kérem, ma ide jöjjön be, tisztelt Anselmus, mert abba a szobába kell mennünk, ahol a Bhogovotgita¹² mestere vár bennünket.

Végiglépkedett a folyosón és Anselmust ugyanazokon a szobákon és termeken vezette át, mint az első alkalommal. Anselmus diákot ismét elbűvölte a kert csodálatos pompája, de most tisztán látta, hogy némely különös virág, amely a sötét bokrokra függ, tulajdonképpen mindmégannyi ragyogó színekben pompázó bogár: fel-le csapkodnak szárnyaikkal és összevissza táncolva, és forgolódva, csápjaikkal egymás közt enyelegnek. A rózsaszínű és égszínkék madarak pedig illatozó virágok, és a belőlük áradó illat bájos hangok kíséretében száll fel kelyhükből, s e hangok a távoli kutak csobogásával és a magas bokrok és fák susogásával mélyen panaszló vágyakozás titokzatos akkordjaivá keverednek. A gúnyolódó madarak, amelyek múltkor ingerkedtek vele és csúfolták, ismét feje körül repkedtek és finom hangocskájukon szüntelenül ezt kiáltották: „Diák úr, diák úr, ne siessen annyira... ne bámuljon úgy a felhőkbe... könnyen orra bukhat. Hé, hé, studiosus úr... öltse magára fésülködőköpenyét... a fülesbagoly koma majd megfésüli a parókáját...” Így folyt a sok ostoba fecsegés, amíg Anselmus el nem hagyta a kertet. Lindhorst levéltáros végre belépett az azúrkék szobába: a porfir az arany-cseréppel együtt eltűnt, helyette ibolyaszín bársonnyal borított asztal volt a szoba közepén, rajta az Anselmus számára ismeretes írószerek, és az asztal előtt egy ugyanolyan kárpitozású karosszék állott.

- Kedves Anselmus úr - mondta Lindhorst levéltáros -, jó néhány kéziratot másolt le gyorsan és helyesen: megszerezte bizalmamat; a legfontosabb teendő azonban még hátravan, és ez bizonyos, sajtószerű jegyekkel írt művek lemásolása, illetve inkább

¹² helyesen: Bhagavad Gita: óind filozófiai tanköltemény a *Mahabharata* című eposzban

utánafestése; ebben a szobában őrzöm, csak itt a helyszínen lehet lemásolni őket. Így tehát ezentúl itt fog dolgozni, de a legnagyobb elővigyázatosságot és figyelmet ajánlom önnek; egyetlen helytelen vonás, vagy amitől az ég óvjon, egy tintafolt az eredetin, bajba dönti önt.

Anselmus észrevette, hogy a pálmafák aranyszín törzséből kis smaragdzöld levelecskék nyúlnak ki; a levéltáros megfogta az egyik levelet és Anselmus ráeszmélt, hogy a levél tulajdonképpen egy pergamentekercs; a levéltáros most kigöngyöltette és elé tette az asztalra. Anselmus igen elcsodálkozott a furcsán egymásba fonódó jegyeken és csaknem inába szaladt a bátorsága: vajon képes lesz-e olyan pontosan utánafesteni a sok pontocskát, vonást, vesszőt és díszítést, amelyek hol növényt, hogy mohát, hol állatalakot ábrázoltak? Mélyen eltöprengett rajta.

- Bátorság, fiatalember - biztatta a levéltáros -, ha helyálló a hited és igaz a szerelmed, akkor Serpentina segít neked.

Szava úgy hangzott, mint csengő érc, és mikor Anselmus hirtelen ijedtségében felpillantott, Lindhorst levéltáros abban a királyi alakjában állt előtte, amelyben a könyvtárszobában tett első látogatásakor jelent meg. Anselmus úgy érezte, hódolattal térdre kell borulnia, de Lindhorst levéltáros ekkor az egyik pálmafa törzsén a magasba mászott, és eltűnt a smaragdlevelek között. Anselmus diák megértette, hogy a szellemfejedelem szólott hozzá, és most felment dolgozószobájába, talán azért, hogy a néhány bolygótól követként hozzáküldött sugarakkal megbeszélést folytasson arról, hogy immár mi történjék vele és a bájos Serpentinával. „Az is lehetséges - gondolta magában -, hogy valami híradás várja a Nílus forrásaitól vagy meglátogatja egy lappföldi mágus; nekem mindenestre illendő most buzgón munkához látnom.” És ezzel belefogott a pergamen idegen jeleinek tanulmányozásába. Áthangzott hozzá a kert

csodálatos muzsikája és édes, bájos illatokkal vette körül, bár jól hallotta a gúnyolódo madarak csivitelését is, de már nem értette szavukat, ami nagyon is kedvére volt. Olykor úgy rémlett neki, mintha a pálmafák smaragdlevelei susognának és azután átsugároznának a szobán a bájos kristályhangok, amelyeket Anselmus ama végzetes áldozócsütörtökön hallott a bodzabokor alatt. Anselmus diák, csodálatosan megerősödve e hangoktól és ragyogástól, egyre szilárdabban irányította figyelmét és gondolatait a pergamentekercs feliratára és hamarosan, mintegy lelke legmélyéből eredőn azt érezte, hogy a jegyek semmi mást sem jelenthetnek, csupán ezeket a szavakat: „A szalamandra és a zöld kígyó egybekeléséről.” Ekkor megcsendült a kristálycsengők erős hármashangzata.

- Anselmus, kedves Anselmus - lengedezett feléje a levelekből és ó, csoda! a pálmafa törzsén a zöld kígyó tekergett lefelé.

- Serpentina! Bájos Serpentina - kiáltott Anselmus, mintegy a legmagasabb elragadtatás örületében, mert amint jobban megnézte, búbájos, isteni leánykát látott, aki sötétkék szemével, amint Anselmus lelkében élt, kimondhatatlan vágyakozással tekintett és feléje libegett. Úgy tetszett, mintha a falevelek leereszkednének és megnagyobbodnának, mindenfelé tüskék pattantak ki a fatörzsekből, de Serpentina ügyesen átcsúszott és tekerözött köztük, maga után vonva lobogó és szinte csillogó színekben ragyogó ruháját, hogy az karcsú testére simulva sehol sem akadt meg a pálmafák kiálló tüskéiben és ága-bogában. Anselmus mellé ült, ugyanarra a székre, átölelte és magához szorította, úgyhogy a diák érezhette Serpentina ajkának leheletét és testének lüktető melegét.

- Kedves Anselmus - kezdte Serpentina -, immár nemsokára egészen az enyém leszel, s hála hitednek és szerelmednek, elnyersz engem, és

én elhozom neked az arany virágcserepet, amely mindörökre boldoggá tesz bennünket:

- Ó, te bájos, kedves Serpentina - szólott Anselmus -, te légy az enyém, semmi mással nem törődöm; ha te az enyém vagy, szívesen elmerülök mind e csodálatos és különös dologban, ami lenyűgöz ama pillanat óta, amikor megláttalak.

- Jól tudom - folytatta Serpentina -, hogy mindaz az ismeretlen és csodálatos dolog, amivel apám gyakran csak szeszélye játékából vesz körül téged, borzalmat és rémületet kelt benned, de most már, remélem, mindez véget ér, mert e pillanatban csak azért vagyok itt, kedves Anselmusom, hogy elmém mélyéből, lelkem mélyéből hajszálpontosan beszámoljak neked mindenről, amit csak szükséges tudnod ahhoz, hogy teljesen megismerd apámat, és általában elég tisztán láthasd őt és engem.

Anselmus úgy érezte, mintha a bájos, kedves leány átölelné és körülfogná, hogy csak vele együtt mozdulhat és mozoghat, és hogy csak az ő érverése remeg át erein és idegein; figyelt minden szavára, s az szíve legmélyéig hatolt, és mint valami fénylő sugár, a mennyország gyönyörűségét gyújtotta fel benne. Karját a leánynádszál karcsú derekára tette, de ruhájának csillogó, ragyogó anyaga olyan sima, olyan csúszós volt, hogy attól félt, a lány gyorsan kitépheti magát öleléséből, feltartóztathatatlanul eltűnhet előle, és Anselmus megremegett e gondolatra.

- Ó, ne hagyj el, bájos Serpentina - kiáltana önkéntelenül -, csak te vagy az életem.

- De csak akkor - szólott Serpentina -, ha már elmondtam neked mindent, amit irántam érzett szerelmedben megérthetsz. Tudd meg tehát, kedvesem, hogy apám a szalamandrák csodálatos nemzetségéből származik, és én léteimet a zöld kígyó iránt érzett

szerelmének köszönhetem. Ósrégi időben, az Atlantisz csodaországban uralkodott Phosphorus, a hatalmas szellemfejedelem, akit az összellemekek szolgáltak. Egykor az a szalamandra, akit mindenkinél jobban szeretett (ez volt apám), abban a gyönyörű kertben sétált, amelyet Phosphorus a legszebb ajándékaival pompásan feldíszített, és meghallotta, amint egy hosszú szárú liliom halkan így énekelt: „Hunyd be erősen a szemed, kedvesem, amíg a hajnali szél fel nem ébreszt.” Odalépett: forró leheletétől érintve, a liliom szétnyitotta szirmait, és apám meglátta a liliom lányát, a zöld kígyót, amint a kehelyben szendergett. A szalamandra forró szerelemre gyúlt a szép kígyó iránt, és elrabolta a liliomtól, a liliom illata kimondhatatlan panaszával hiába hívta az egész kertben a szeretett leányt. Mert a szalamandra bevitte a leányt Phosphorus kastélyába és itt kérlelte a fejedelmet:

„Házassít össze szerelmemmel, örökkön örökké legyen ő az enyém!”
- „Mit kérsz tőlem, te együgyű! - szólott a szellemfejedelem. - Tudd meg, hogy a liliom egykor az én kedvesem volt és velem együtt uralkodott, de a szikra, melyet belévettem, megsemmisítéssel fenyegette, és csupán annak köszönheti, hogy levelei elég erősek maradtak és megőrizhette, magába zárhatta a szikrát, mert legyőzte a fekete sárkányt, melyet a föld szellemei most láncra verve tartanak. De ha te megöleled a zöld kígyót, akkor izzásod megemészti a testét és egy új lény, gyorsan, kifakadva, elszakad tőled.”

A szalamandra nem törődött a szellemfejedelem intésével; az izzó megkívánás hevébe karjába zárta a zöld kígyót, a kígyó hamuvá lett, hamvaiból egy szárnyas lény született és tovasuhant a levegőbe. A szalamandrán az elkeseredés tébolya lett úrrá, tüzet és lángot szórva rohant át a kerten és vad dühében annyira feldúlta, hogy a gyönyörű virágok és bimbók elperzselve lehullottak és jajongásuk megtöltötte a levegőt. A haragra lobbant szellemfejedelem mérgében megragadta a szalamandrát és így szólott: „Kitombolta magát immár a te tüzed,

lángjaid kialudtak, kihunytak sugaraid, szállj le a föld szellemei közé, hogy azok ingerkedjenek veled és csúfoljanak és tartsanak fogva, amíg újra fel nem lobban a tüzed, és veled, mint új lényel a földből ragyogva fel nem tör.”

A szegény szalamandra kihunyva leroskadt, de akkor odalépett az öreg, mogorva földszellem, aki Phosphorus kertésze volt, és így szólt: „Uram, kinek van több joga panaszkodnia a szalamandrára, mint nekem! Vajon nem magam fényesítettem-e legszebb érceimmel azokat a pompás virágokat, amelyeket felperzselt, nem éberem ápoltam és gondoztam-e csíráikat és nem pazaroltam-e sok szép festéket rájuk? És mégis megesik szívem a szegény szalamandrán, hiszen csak a szerelem, amely már gyakran rabul ejtett téged is, ó, uram, csak a szerelem kergette olyan kétségbeesésbe, hogy feldúlta a kertet. Engedd el hát neki a túl szigorú büntetést” - „Tüze egyelőre kialudt - szólt a szellemfejedelem - ama boldogtalan időben amikor az elkorcsosodott emberi nem a természet szavát már nem érti meg, amikor az összellemekek a maguk tájaira száműzötten már csak tompa hangon, a messzi távolból szólnak majd az emberekhez, amikor kiszakadva a harmónia világából, csupán végtelen vágyakozás ad majd homályos hírt ama csodálatos birodalomról, amelyben laknia egykor megadatott, amíg még hit és szeretet él a lelkében - ebben a boldogtalan időben új lánggra lobban a szalamandra tüze, de csak emberré lesz és a nyomorúságos emberi létbe belemerülve el kell viselnie az emberi élet szorongatásait. De nem csupán emlékezése marad meg ősalapotáról, hanem a természettel együtt szent harmóniában ismét feléled, megérti a természet csodáit és újra rendelkezhetik a testvéri szellemek hatalmával. Egy lilimbokorban ismét megtalálja majd a zöld kígyót és egybekelésük gyümölcseit; a három lány az emberek előtt anyjuk alakjában jelenik majd meg. Tavaszidőben himbálózzanak a sötét bodzabokorban és hallassák bájos kristályhangjukat. Ha azután a benső megátalkodottság

szegényes, nyomorúságos világában akadna egy ifjú, aki meghallja dalukat, igen, ha a kígyócskák egyike ráveti bűbájos szemét, s e tekintet felkelti benne a távoli, csodás ország sejtelmét, amelyhez merészen felemelkedhet, ha levetette magáról a közönségesség terhét, ha a kígyó iránt érzett szerelmével együtt izzón és elevenen kivirágzik benne a hit a természet csodáiban, sőt saját létében e csodák között, akkor övé lesz a kígyó. De a szalamandra nem vetheti le terhét előbb és nem térhet vissza testvéreihez, míg nem akad három ilyen ifjú és egybe nem kel a három leánnyal!” - „Engedd meg uram - mondta a földszellem -, hogy a három lánynak valami ajándékot adjak, amely majd megszépíti életüket megtalált férjükkal. Mindegyik kap tőlem egy-egy virágcserepet a legszebb fémből, ami csak birtokomban van, s ezt majd a gyémánttól elvett sugarakkal fényesítem ki; fényében vakító, gyönyörű ragyogással tükröződjék a mi csodálatos birodalmunk, teljes összhangjában az egész természettel, belsejéből pedig az egybekelés pillanatában fakadjon egy tűzliliom, s annak virága édesen illatozva lengje körül az igaznak talált ifjút. Akkor csakhamar megérti majd a mi birodalmunk szavait és csodáit és kedvesével együtt maga is Atlantisban fog lakni.”

- Most tehát tudod, kedves Anselmus, hogy apám éppen az a szalamandra, akiről beszéltem. Magasabb rendű természete ellenére kénytelen volt alávetni magát a közönséges élet kicsinyes gondjainak és ebből származik gyakori kárörvendő szeszélye, hogy másokkal kötődjék. Gyakran mondta nekem, hogy arra a belső szellemi alkatra, amelyet a velem és a testvéreimmel való egybekelés feltételeként szabott meg annak idején Phosphorus, a szellemfejedelem, mostanában találtak egy nevet, amellyel azonban illetlen módon gyakran visszaélnék; ugyanis gyermeki, költői lelkületnek nevezik. Ezt a lelkületet gyakorta megtaláljuk ifjakknál, akiket erkölcsük magasabb rendű egyszerűsége miatt és mert teljesen hiányzik

belőlük az úgynevezett világias magatartás, a csőcselék kigúnyol. Ó, kedves Anselmus! Te megértetted énekemet a bodzabokor alatt... pillantásomat... te szereted a zöld kígyót, hiszel bennem, és mindörökre enyém akarsz lenni! Az arany virágceserből kivirágzik majd a szép liliom és mi egyesülten és boldogan élünk majd Atlantiszban. De nem titkolhatom előtted, hogy a szalamandrakkal és a föld szellemeivel vívott szörnyűséges harcban kiszabadult a fekete sárkány és elszárguldott a levegőn át. Phosphorus ugyan ismét fogva tartja, de a fekete tollakból, amelyek harc közben a földre hullottak, ellenséges szellemek fakadtak, akik mindenütt ellene dolgoznak a szalamandrának és a föld szellemeinek. Az az asszony, aki gyűlöl téged, kedves Anselmus, és aki, mint apám jól tudja, az aranycesrép megszerzésére törekszik, létét a sárkány szárnyából lehullott toll és egy marharépa szerelmének köszönheti. Felismeri származását és hatalmát, mert a fogoly sárkány nyögéséből és vonaglásából megnyilvánulnak előtte bizonyos csodálatos összefüggések titkai, és ő mindent latba vet, hogy kívülről befelé hathasson, ami ellen viszont apám, a szalamandra bensejéből előtörő villámokkal harcol. Az asszony összegyűjt valamennyi ellenséges erőt, amelyek a kártékony növényekben és mérges állatokban lakoznak, és kedvező helyzetekben összevegyítve őket mindenféle gonosz lidércet idéz fel, amelyek rémülettel és borzalommal töltik el az emberek lelkét, és aláveti őket ama démonok hatalmának, amelyeket a harcban alulmaradva nemzett a sárkány. Óvakodj az öregasszonytól, kedves Anselmus, ellenséged ő, mert gyermekien jámbor lelked már némely gonosz varázslatát semmivé tette. Tarts ki hűségben, hűségben mellettem... csakhamar célhoz érsz!

- Ó, Serpentinám! - kiáltott Anselmus diák. - Hogyan is mondhatnék le rólad, hogyan ne szeretnék mindörökké!

Egy csók égett a fiú ajkán, mintegy mélyálomból ébredt, Serpentina pedig eltűnt, az óra hatot ütött, s ekkor súlyos lelkifurdalása támadt,

hogy semmit sem másolt; aggódva, hogy mit szól majd a levéltáros, ránézett a lapra és csodák csodája! a titokzatos kézirat másolása szerencsésen befejeződött; és amikor élesebben, szemügyre a vette vonásokat, úgy vélte, hogy Serpentina elbeszélését írta le apjáról, Atlantisz csodaország szellemfejedelmének, Phosphorusnak kedvencéről.

Ekkor ezüstszürke felöltőjében, fején kalappal, kezében bottal belépett Lindhorst levéltáros; ránézett az Anselmustól teleírt pergamenre, tubákot vett elő és mosolyogva mondta:

- Így is képzeltem! Nos itt a species tallér, Anselmus úr, most pedig menjünk a Linke-féle fürdőbe... jöjjön csak utánam - A levéltáros sietve lépkedett a kerten keresztül, amelyben éneklés, füttyszó, beszéd összevisszaságának olyan lármája hangzott, hogy Anselmus diák egészen elkábult tőle és hálát adott az égnek, amikor kijutott az utcára. Alig haladtak néhány lépést, találkoztak Heerbranddal; az irattáros barátságosan csatlakozott hozzájuk. A kapu előtt megtömték pipájukat; Heerbrand irattáros azt panaszolta, hogy nem hozott magával tűzszerszámot, mire Lindhorst levéltáros kelleetlenül megjegyezte:

- Minek tűzszerszám? Van itt tűz, amennyit csak parancsol!

Csettintett ujjával és máris nagy szikrák pattogtak belőlük, s gyorsan meggyújtották a pipákat.

- Nézze csak a vegyészeti mutatványokat! - mondta Heerbrand irattáros, de Anselmus diák nem minden benső remegés nélkül gondolt a szalamandrára. A Linke-féle fürdőben Heerbrand irattáros annyi erős duplasört ivott, hogy noha egyébként jóindulatú, csendes férfiú volt, nyafka tenorján diákdalokra gyűjtött és mindenkit indulatosan megkérdezett: barátja-e vagy sem, és végül Anselmus

diák kénytelen volt hazakísérni, miután Lindhorst levéltáros már régen otthagya őket.

Kilencedik vigília

*Anselmus diák jobb belátásra tér - A puncstársaság - Anselmus diák
Paulmannt fülesbagolynak nevezi és a segédtanító megharagszik
érte -
A tintafolt és következményei*

Anselmus diák ama ritka és csodálatos dolgok folytán, amelyekkel naponta szembekerült, teljesen elszakadt a mindennapi élettől. Nem találkozott többé egyetlen barátjával sem és minden reggel türelmetlenül várta a tizenkettedik órát, amely megnyitotta előtte paradicsomát. És mégis, miközben egész lelkével a bájos Serpentina és Lindhorst levéltáros tündérvilágának csodái felé fordult, olykor önkéntelenül is Veronikára kellett gondolnia, sőt néha szinte úgy érezte, hogy a leány odalép hozzá és elpirulva bevallja, hogy szereti és igyekszik elszakítani őt a fantomoktól, akik csak ingerkednek vele és gúnyolják. Közben-közben valami hirtelen rászakadó idegen hatalom ellenállhatatlanul vonzza az elfelejtett Veronika felé, és mintha csak hozzá lenne láncolva, követnie kell, ahová csak a leány akarja. Éppen azt a napot követő éjszakán, amikor először látta meg csodálatos hajadon alakjában a bájos Serpentinát, s amikor feltárult előtte a szalamandra és a zöld kígyó egybekelésének csodálatos titka, azon az éjszakán élénkebben jelent meg a szeme előtt Veronika, mint valaha. - Igen! - csupán felébredésekor eszmélt rá, hogy csak álmodott, mert szentül hitte, hogy Veronika valóban nála van és szívet tépő mély fájdalommal panasolja, hogy Anselmus a belső ziláltságából keletkező fantasztikus jelenségekért feláldozza az ő igaz szerelmét és ráadásul szerencsétlenségbe és romlásba sodorja önmagát. Veronika szeretetreméltóbb volt, mint amilyenek valaha is látta; alig tudta elterelni róla gondolatait. Gyötörte ez az állapot, de azt remélte, hogy reggeli sétája során megszabadulhat kínjaitól.

Titkos mágikus erő vonzotta a pirnai kapu elé, és éppen be akart fordulni egy mellékutcába, amikor a mögötte haladó Paulmann segédtanító utána kiáltott:

- Ejnye, ejnye! Tisztelt Anselmus úr... Amice! Amice! Az Istenért, ugyan hol bujkál? Hiszen már sohasem mutatkozik... Tudja-e, mennyire vágyódik Veronika arra, hogy megint egyszer énekelhessen önnel? Hát jöjjön csak, hiszen nyilván hozzánk igyekezett!

Anselmus diák kénytelen volt a segédtanítóhoz csatlakozni. Mikor beléptek a házba, Veronika olyannyira csinosan és gondosan öltözve lépett eléjük, hogy a segédtanító csodálkozva kérdezte:

- No csak, miért ilyen díszben? Talán látogatást várunk?... Itt hozom ám Anselmus urat!

Mikor Anselmus diák illedelmesen és jómodorúan kezét csókolt Veronikának, érezte, hogy a leány megszorítja a kezét, és ez, mint izzó áradat vonaglott át minden porcikáján és idegszálán. Veronika maga volt a vidámság és báj, s amikor Paulmann átment dolgozószobájába, a leány ingerkedésével és pajkosságával annyira felajzotta Anselmust, hogy a diák elfelejtett minden ostobaságot, és végül a szobában kergetőzött a csintalan leánnyal. De egyszerre ismét megszállta az ügyetlenség ördöge, beleütközött az asztalba, és Veronika csinos varróládikája leesett. Anselmus felemelte, a fedele felpattant és egy kerek kis fémtükröcske villant a szemébe, a diák jókedvében belenézett.

Veronika halkán mögéje lopózott, kezét a fiú karjára tette és hozzá simulva, válla felett maga is a tükörbe pillantott. Anselmus ekkor úgy érezte, mintha bensejében harc indulna meg... gondolatok... képek villantak élő és tűntek el ismét... Lindhorst levéltáros... Serpentina... a zöld kígyó... végre aztán nyugalom szállta meg és a zürzavar világos tudatossággá illeszkedett és alakult. Most

ráeszmélt, hogy tulajdonképpen mindig csak Veronikára gondolt, és az a lány, aki tegnap a kék szobában megjelent neki, ugyancsak Veronika volt, és hogy a fantasztikus mondát a szalamandra egybekeléséről a zöld kígyóval semmiképpen sem mesélték el neki, hanem ő írta le. Maga is elcsodálkozott álmodozásán és pusztán a Veronika iránt érzett szerelméből fakadó izgatott lelkiállapotának, valamint a Lindhorst levéltárosnál végzett munkának tulajdonította, a levéltárosnál, akinek szobáiban még olyan különösen kábító illatok is terjengenek. Szívből nevetnie kellett bolond képzelődésén, hogy egy kis kígyóba szerelmes és szalamandrának vél egy jó módú titkos levéltárost.

- Igen! Igen! Veronika az! - kiáltotta hangosan, amikor pedig hátrafordult, egyenesen belenézett Veronika kék szemébe, amelyből szerelem és vágyakozás sugárzott. Fojtott „Ah!” röppent el a leány ajkáról, amely ebben a pillanatban az ő ajkán égett.

- Ó, én szerencsés! - sóhajtott elragadtatva a diák. - Amiről tegnap csak álmodtam, ma a valóságban osztályrészem lett.

- És valóban feleségül veszel, ha udvari tanácsos lesz belőled? - kérdezte Veronika.

- Hogyne! - válaszolt Anselmus diák.

Közbe nyikorgott az ajtó, és Paulmann segédtanító ezekkel a szavakkal lépett be:

- Nos, tisztelt Anselmus úr, ma nem eresztem el önt, s majd beéri nálunk egy tányér levessel, és utána Veronika pompás kávéfőzőnekünk, amelyet együtt élvezünk Heerbrand irattárossal, aki megígérte ugyanis, hogy idejön.

- Ó, kedves segédtanító úr! - felelte Anselmus diák. - Hát nem tudja, hogy Lindhorst levéltáros úrhoz kell mennem a másolás végett?

- Ide nézzen, amice! - szólt a segédtanító, és elétartotta zsebóráját, amely fél egyet mutatott.

Anselmus diák tehát belátta, hogy már túlságosan későre jár ahhoz, hogy elmenjen Lindhorst levéltárosához, és annál szívesebben teljesítette a segédtanító kérését, mert így remélte, hogy egész nap láthatja Veronikát és nyilván hozzájuthat néhány lopott pillantáshoz, egy-egy gyengéd kézzorításhoz, sőt talán még egy csókhoz is. Ennyire felcsigázódtak hát Anselmus diák vágyai, és egyre jobb kedvre derült, minél inkább meggyőződött róla, hogy csakhamar megszabadul mindama fantasztikus képzelődésektől, amelyek végleg eszelős bolonddá tehetnék volna. Ebéd után valóban beállított Heerbrand irattáros és mikor már megitták a finom kávékat és be is alkonyodott, mosolyogva és vidáman a kezét dörzsölve közölte, hogy hozott magával valamit, ami Veronika szép keze által vegyítve és kellő alakba öntve, mintegy iktatva és rubrikázva e hűvös októberi estén valamennyiüknek örömeire fog szolgálni.

- Nos, hát álljon elő a titokzatos valamivel, amit magával hozott, tisztelt irattáros úr! - szólt Paulmann segédtanító; Heerbrand irattáros pedig belenyúlt kabátja mély zsebébe és egy üveg rizspálinkát, citromot és cukrot vett elő.

Alig múlt el fél óra és pompás puncs gőzölgött Paulmann asztalán. Veronika töltögette az italt és a jó barátok közt kedélyes, vidám beszélgetés folyt. De amint az ital gőze Anselmus diák fejébe szállt, visszatértek mindazoknak a csodálatos és furcsa dolgoknak a képei is, amelyeket rövid idő alatt átélt. Láta Lindhorst levéltárost foszforos fényű damaszt háziköntösében... látta az azúrkék szobát, az arany pálmafákat, sőt megint úgy érezte, hogy mégis hinnie kell Serpentinában... és minden erjedt és forrt a lelkében. Veronika egy pohár puncsot nyújtott feléje és miközben Anselmus megfogta a poharat, szelíden megérintette a leány kezét. - „Serpentina!

Veronika!” - sóhajtotta magában. Mély álmodozásba merült, de Heerbrand irattáros hangosan kiáltotta:

- Ez a Lindhorst levéltáros mégis csuda egy öreg különc; az ember nem tudja, hányadán áll vele. Nos, éljen soká! Koccintsunk, Anselmus úr!

Anselmus diák erre felriadt álmodozásából, koccintott Heerbrand irattárossal és így szólt:

- Ez onnan ered, tiszteletre méltó irattáros uram, hogy Lindhorst levéltáros úr tulajdonképpen szalamandra, aki haragjában elpusztította Phosphorus szellemfejedelem kertjét, mivel a zöld kígyó elrepült tőle.

- Micsoda? Hogyan? - kérdezte Paulmann segédtanító.

- Igen - folytatta Anselmus diák -, ezért kénytelen most itt Drezdában királyi levéltárosként élni a három lányával, ezek pedig nem egyebek apró aranyos-zöld kígyócskáknál, akik bodzabokrokban sűtkéreznek, csábítóan énekelnek és elcsalják a fiatalembereket, mint a szirének.

- Anselmus úr, Anselmus úr - kiáltott Paulmann segédtanító -, talán nincs valami rendben a fejében? Micsoda zöltségeket fecseg itt össze, az Isten szerelmére?

- Igaza van a diáknak - szólt közbe Heerbrand irattáros -, ez a fickó, ez a levéltáros átkozott szalamandra, aki ujjáiból tüzes szikrákat pattant, és mint izzó taplóval, lyukat éget velük az ember kabátjára. Igen, igen, igazad van, Anselmus barátocskám, és aki nem hiszi, az ellenségem! - S Heerbrand irattáros akkorát csapott öklével az asztalra, hogy csak úgy csörömpöltek a poharak.

- Irattáros úr! Megőrült? - kiáltotta a felbőszült segédtanító. - Diák úr, diák úr! Mit művel már megint?

- Ugyan - mondta a diák -, segédtanító úr, ön sem egyéb, mint egy madár... fülesbagoly, amelyik a parókákat fésüli!

- Micsoda? Én madár... fülesbagoly fodrász? - ordította haragosan a segédtanító. - Uram, ön örült, örült!

- De az öregasszony majd kitekeri a nyakát - kiáltott Heerbrand irattáros.

- Igen, az öregasszonynak nagy a hatalma - szólt közbe Anselmus diák -, holott alacsony származású, mert a papája nem volt egyéb, mint egy ócska tollseprű és a mamája egy hitvány marharépa, de erejét főként mindenféle ellenséges teremtménynek, szemét népségnek köszönheti, amely körülveszi.

- Ez ocsmány rágalom - kiáltott Veronika és harag lángolt szemében -, az öreg Liese bölcs asszony, a fekete kandúr pedig nem ellenséges teremtmény, hanem finom erkölcsű, művelt fiatalember és különben az ő cousin germain-je.¹³

- Tud-e vajon a szalamandra zabálni, anélkül, hogy szakállát megperzselné és nyomorúságosan el ne pusztulna? - kérdezte Heerbrand irattáros.

- Nem, nem - kiáltotta Anselmus diák -, soha többé nem lesz képes rá; és a zöld kígyó szeret engem, mert gyermeki a lelkem, és belenéztem Serpentina szemébe!

- Azt majd kikaparja a kandúr! - kiáltott Veronika.

- Szalamandra, szalamandra! Legyőz mindenkit... mindenkit! - üvöltött végső dühében Paulmann segédtanító. - Vajon tébolydában vagyok-e, s magam is megbolondultam? Micsoda örült dolgokat fecsegték itt összevissza? Igen, én is bolond vagyok, bolond!

¹³ vér szerinti unokatestvér

S ezzel Paulmann segédtanító felugrott ültéből, letépte fejről parókáját és a szoba mennyezetéhez csapta, hogy a szétnyomott fűrtök csak úgy zizegtek és összevissza zilált állapotban mindenfelé széjjelszórták a púdert. Erre Anselmus diák és Heerbrand irattáros megragadták a puncsostálat, a poharakat, és ujjongva és rikoltozva odavágtál a szoba mennyezetéhez, úgyhogy a cserepek csendülve és csörömpölve ugráltak szanaszét.

- Éljen a szalamandra... pusztuljon a vénasszony... zúzzátok szét a fémtükröt, vágjátok ki a kandúr szemét! Madaracskák... madaracskák a levegőben... Evan... evan... evoé!... szalamandra!

Így ordítottak és üvöltöttek hárman összevissza, mint a megszállottak. Fränzen hangos sírással menekült, Veronika pedig fájdalomában és bánatában nyögdecselve feküdt a díványon. Ekkor kinyílt az ajtó, egyszerre mindenki elcsendesedett és egy szürke kabátkás emberke lépett be. Arca valahogy furcsán méltóságteljes volt és görbe orra, amelyen nagy szemüveg ült, kiváltképpen elütött minden eddig látottól. Olyan különös parókát is viselt, amely inkább valami tollsapkára hasonlított.

- Szép jó estét - rikácsolta a nevetséges emberke -, nyilván itt találok Anselmus diák urat. Alázatos üdvözetet hozok Lindhorst levéltáros úrtól, ma hiába várta Anselmus urat, de szépen kéreti, holnap ne tessék a szokott órát elmulasztani.

Ezzel ismét kilépett az ajtón, és mindannyian látták, hogy a méltóságteljes emberke tulajdonképpen egy szürke papagáj. Paulmann segédtanító és Heerbrand irattáros harsányan felkacagott, hogy csak úgy visszhangzott a szobában, és közben Veronika, kimondhatatlan fájdalomában nyöszörgött és jajgatott, Anselmus diák pedig a rémület tébolyában eszméletlenül kirohant az ajtón, végig az utcákon. Gépiesen hazatalált lakására, szobácskájába. Kisvártatva békésen és barátságosan lépett hozzá Veronika, és azt kérdezte, hogy

mámorában miért félemlítette meg annyira, és intette, hogy óvakodjék újabb képzelődésektől, amikor Lindhorst levéltárosnál dolgozik.

- Jó éjszakát, jó éjszakát, kedves barátom! - suttogta Veronika, és csókot lehelt Anselmus ajkára. A diák át akarta karolni, de az álomalak már eltűnt; Anselmus vidáman és megerősödve ébredt fel. Most szívből nevetett a puncs hatásán, de amikor Veronikára gondolt, nagyon jóleső érzés járta át. „Egyedül neki köszönhetem - mondta önmagának -, hogy megtértem bárgyú rögeszméimből. Valóban én sem jártam jobban, mint az az ember, aki azt hitte, hogy üvegből van, vagy az, aki nem merte elhagyni a szobát félelmében, hogy felfalják a tyúkók, mivel azt képzelte, hogy ő egy árpszem. De mihelyt kineveznek udvari tanácsossá, tüstént feleségül veszem Paulmann kisasszonyt és boldog leszek.”

Amikor délben keresztülment Lindhorst levéltáros kertjén, nem győzött csodálkozni rajta, hogy miképpen tetszhetett neki itt máskor minden olyan furcsának és csodálatosnak. Nem látott egyebet, csak közönséges cserepes virágokat mindenfelé gerániumot, mirtuszbokrokat és hasonlókat. Ragyogó tarka madarak helyett, amelyek máskor ingerkedtek vele, most csak néhány veréb repdesett ide-oda, s mikor Anselmust észrevették, érthetetlen, kellemetlen lármázásba kezdtek. Egészen másnak látszott most a kék szoba is, és Anselmus nem értette, miként tetszhetett neki a rikító kék színű és a sok természetellenesen aranyos törzsű, formátlan, fényes levelű pálmafa.

A levéltáros sajátosan gúnyos mosollyal nézett rá és megkérdezte:

- Nos, hogy ízlett tegnap a puncs, tisztelt Anselmus?

- Ó, bizonyára a papagáj... - válaszolta megszégyenülten Anselmus, de megakadt, mert ismét arra gondolt, hogy a papagáj megjelenése is csak elkábult érzékeinek káprázata volt.

- Ugyan, hiszen magam is a társaságban voltam - szakította félbe Lindhorst levéltáros. - Hát nem látott engem? De hiszen az eszeveszett tombolás közben csaknem súlyosan megsérültem; mert még abban a pillanatban is a puncsostálban ültem, amikor Heerbrand irattáros érte nyúlt, hogy a szoba mennyezetéhez csapja, és kénytelen voltam sietve bebújni a segédtanító pipájának fejébe. Nos, Isten önnel, Anselmus úr! Legyen szorgalmas, és mivel eddig oly derekasan dolgozott, a tegnapi elmulasztott napért is megfizetem a species tallért.

„Hogyan locsoghat a levéltáros ilyen bolondságokat?” - gondolta magában Anselmus és az asztalhoz ült, hogy nekikezdjen a kézirat másolásának, amelyet a levéltáros szokás szerint elébe terített. De a pergamentekercsen oly sokféle furcsán kusza vonást és cikornyát látott nagy összevisszaságban, hogy azok egyetlen nyugalmi pontot sem engedve a szemnek, teljesen megzavarták tekintetét, és csaknem lehetetlennek érezte, hogy mindezt pontosan utánafesthesse. Sőt, az egészen az áttekintésekor a pergamen csak tarkán érezett márványlapnak vagy mohával keresztül-kasul benőtt kőnek látszott. Mégis minden tőle telhetőt meg akart kísérelni, és bátran bemártotta a tollat, de a tinta egyáltalán nem volt folyékony, Anselmus türelmetlenül kirázta a tollat, és - ó, egek! - egy hatalmas packa cseppent a kitergetett eredeti kéziraatra. A tintafoltból sisterszó, döngő kék villám csapott ki, és recsegve cikázott a szobán keresztül a mennyezet felé. Ekkor a falakból sűrű gőz tört elő, a levelek zúgni kezdtek, mintha vihar rázná őket, lobogó lánggal villogó baziliskuszok röppentek ki belőlük, meggyújtották a gőzt és a lángok zúgva csapkodtak Anselmus körül. A pálmafák aranyos

törzsei óriáskígyókká lettek, éles fémcseggel ütötték össze borzalmas fejüket és pikkelyes testükkel Anselmus köré tekeredtek.

Tébolyodott, most viseld el a büntetést azért, amit arcátlan gazságodban elkövettél.

Így harsogott ijesztő hangja a megkoronázott szalamandrának, aki vakító fénysugárként jelent meg a lángokban, a kígyók felett, s e szörnyek kitátott szájából most lángzuhatag zúdult Anselmusra és ő úgy érezte, mintha a tűzáradat összesűrűsödne teste körül és jéghideg szilárd tömeggé válna. De miközben Anselmus tagjai mind jobban és jobban összehúzódtak és megmerevedtek, elvesztette eszméletét. Mikor ismét magához tért, moccanni sem tudott; úgy érezte, ragyogó fény veszi körül, amelybe nyomban beleütközik, hacsak a kezét kinyújtja vagy akárhogy megmozdul. Ó! egy jól eldugaszolt kristálypalackban ült, amely ott állott Lindhorst levéltáros könyvtárszobájának állványán.

Tizedik vigília

Anselmus diák szenvedései az üvegpalackban - A gimnazisták és a joghallgatók

*boldog élete - Csata Lindhorst levéltáros könyvtárszobájában -
A szalamandra győzelme és Anselmus diák kiszabadítása*

Joggal kételkedem benne, szíves olvasó, hogy valaha be lettél volna zárva egy üvegpalackba, hacsak nem valami élénk ingerkedő álom nyugózott ilyen bűbajoskodó mesterkedéssel. Ha már álmodtál volna ilyesmit, akkor igen élénken átérezheted a szegény Anselmus diák nyomorúságát; ám ha soha hasonlót nem álmodtál, akkor élénk képzelőtehetséged Anselmus és az én kedvemért néhány pillanatra téged is bezár a kristálypalackba. Vakító ragyogás övez, a tárgyak körös-körül ragyogó szivárványszínekkel megvilágítva és keretezve tűnnek elő... minden remeg és inog és reng a csillogásban... te mozdulatlanul úszol, mint valami keményre fagyott éterben, amely úgy összeszorít, hogy a szellem hiába akar parancsolni a halott testnek. A mázsás teher egyre súlyosabban nehezedik melledre... minden lélegzetvétel egyre jobban és jobban emészti a kevés levegőt, ami még fel s alá lengedezik a szűk helyen... ütőereid felduzzadnak és szörnyű rettegéstől hasogatva minden idegszálad vérezve vonaglik halálfélelemedben. Légy részvétellel, nyájas olvasó, a boldogtalan Anselmus diák iránt, aki üvegfogságban e kimondhatatlan kínlódás martalékává lett; de jól érezte, hogy a halál nem válthatja meg, mert vajon mély ájulásából, amelybe túlaradó szenvedései miatt zuhant, nem ébredt-e fel, amikor a reggeli nap ragyogón és barátságosan betekintett a szobába és nem kezdődött-e előlről kínlódása?... Egyetlen tagját sem bírta mozdítani, de gondolatai nekiütődtek az üvegnek s hamisan hangzó csengéssel elbódították, és a szavak helyett, amelyekkel egyébként bensejéből szelleme szólott hozzá,

most csak a téboly tompa dübörgését hallotta. Elkeseredésében felkiáltott: „Ó, Serpentina! Serpentina, ments meg a pokol e szenvedésétől!” És úgy rémlett neki, mintha halk sóhajok lebegnék körül, amelyek, mint átlátszó zöld bodzalevelek rakódtak le az üvegre, megszűnt a hangzavar és eltűnt a vakító, őrzítő fény, és Anselmus szabadabban lélegzett.

- Vajon nem pusztán magam vagyok-e okozója nyomorúságomnak? Ó! Nem ellened vétkeztem-e, te bájos, szeretett Serpentina? Nem tápláltam-e hitvány kételyeket veled szemben? Nem vesztettem-e el hitemet és vele együtt mindent, de mindent, ami boldoggá tehetett? Ó, most már nyilván sohasem leszel az enyém, számomra elveszett az aranycserép, és soha többé nem láthatom csodáit. Ó, csak egyetlenegyszer szeretnék még látni, hallani bájos, édes hangodat, kedves Serpentinám!

Mély, metsző fájdalomában így panaszkodott Anselmus diák, de ekkor közvetlenül mellette így szólt valaki:

- Egyáltalán nem tudom, diák úr, mit akar és miért jajong ily szörnyen?

Anselmus észrevette, hogy mellette, ugyanazon állványon még öt palack áll, amelyekben három gimnazistát és két joghallgatót pillantott meg.

- Ó, uraim és társaim a szerencsétlenségben - kiáltotta -, hogyan is lehetnek ilyen gondtalanok, sőt ilyen jókedvűek, mint derűs arcukon látom? Hiszen önök ugyanúgy üvegpalackokba vannak zárva, mint jómagam, és nem mozdulhatnak, sőt még értelmeset sem gondolhatnak anélkül, hogy ne keletkezzék csengő és rikácsoló ördögi lárma, és fejükben szörnyen ne zúgna és búgna minden. De bizonyára nem hisznek a szalamandrában és a zöld kígyóban.

- Maga, diák uram, összevissza fecseg - válaszolta az egyik gimnazista -, soha még jobban nem éreztük magunkat, mint most, mert a species tallérok, amelyeket a bolond levéltárostól mindenféle zűrzavaros másolásért kaptunk, jól jönnek nekünk; már nem kell betéve megtanulnunk mindenféle olasz karéneket, mindennap elmegyünk Josephhez vagy valamilyen más kocsmába, élvezzük a duplasört, olykor szemébe nézünk egy-egy csinos kislánynak, igazi diákok módjára énekeljük a „gaudeamus igitur”-t¹⁴ és nagyon vidámak vagyunk.

- Az uraknak igazuk is van - szólt közbe az egyik jogász -, én is pompásan el vagyok látva species tallérokkal, akár itt mellettem a kolléga úr, és szorgalmasan sétálgatok a szőlőben ahelyett, hogy az undok aktafirkálás mellett négy fal között üldögéljek.

- De kitűnő, tiszteletre méltó uraim - mondta Anselmus diák -, hát önök nem érzik, hogy mindahányan üvegpalackban ülnek és meg sem moccanhatnak benne, nemhogy sétálhatnának?

Erre a gimnazisták és a jogászok nagyot nevettek és így kiáltottak:

- A diák bolond, azt képzelem, hogy üvegpalackban ül, holott az Elba hídján áll és éppen a vízbe néz. Menjünk hát tovább!

- Ó! - sóhajtott Anselmus. - Ők sohasem látták a bájos Serpentinát, nem tudják, mi a szabadság és az élet, ha az ember hisz és szerelmes, ezért nem érzik a nyomasztó fogságot, amelybe a szalamandra zárta őket balgaságuk, közönséges gondolkodásuk miatt, de én szerencsétlen, belepusztulok a szégyenbe és nyomorúságba, ha ő, akit oly kimondhatatlanul szeretek, meg nem ment.

Ekkor Serpentina hangja lengett és susogott át a szobán:

- Anselmus! Higgy, szeress, remélj!

És hangja besugárzott Anselmus fogságába, s a kristály kénytelen volt engedni hatalmának, és kitágult, úgy hogy a diák keble megmozdulhatott és felemelkedhetett! Egyre inkább csökkentek kínjai, és most észrevette, hogy Serpentina még szereti és csak Serpentina teszi elviselhetővé tartózkodását a kristályban. Nem törődött többé könnyelmű társaival a szerencsétlenségben, gondolatait és lelkét csak Serpentina felé fordította. De a másik oldal felől hirtelen tompa, ellenszenves moraj keletkezett. Csakhamar megállapíthatta, hogy a morajlás egy ócska, félig törött fedelű kávéskannából ered, amely vele szemközt egy kis szekrényen állott. Mikor élesebben szemügyre vette, egyre inkább kirajzolódtak egy öreg, töpörödött vénasszony arcának csúf vonásai, és az állvány előtt hamarosan ott állt a Schwarzes Tor almáskofája. Vigyorgott és ránevetett, és rikácsoló hangon kiáltozta:

- Lám, lám, gyerekecském! Most ugye ki kell tartanod? Kristályba kerültél!... Régen megjövendöltem neked.

- Gúnyolj és csúfolj csak, átkozott boszorkány - mondta Anselmus diák -, mindenről te tehetsz, de a szalamandra majd lesújt rád, te hitvány marharépa!

- Hohó! - válaszolt az öregasszony. - Csak ne olyan büszkén! Fiacskáim arcába tapostál, az én orromat is megégetted, de mégis jót akarok neked, te csirkefogó, mert egyébként illedelmes ember voltál, és a leánykám is jó szívvel van irántad. De a kristályból nem kerülsz ki, ha én nem segítek neked; hozzád fel nem jutok, csak hogy a komámasszony, a patkány, aki itt mindjárt feletted, a padláson lakik, majd kettérágcsálja a deszkát, amelyen állasz, akkor legurulsz és én felfoglak a kötényemben, hogy be ne verd az orrod, hanem szépen megőrizhesd sima arcodat, és akkor azon nyomban elviszlek

¹⁴ Örvendjünk tehát (rég latin diákdal)

Veronika kisasszonyhoz; feleségül veszed, mihelyt udvari tanácsos lesz belőled.

- Távozz tőlem sátánfajzat - kiáltott haragosan Anselmus diák -, csak a te pokoli mesterkedésed vitt engem a bűnbe, amelyért most vezekelnem kell. De türelmesen elviselek mindent, mert csak itt élhetek, ahol a bájos Serpentina szerelemmel és vigasztalással vesz körül. Halld hát szipirtó, és rémüldözz! Szembeszegülök hatalmaddal, mindörökké csak Serpentinát szeretem... sohasem akarok udvari tanácsos lenni... sohasem akarom látni Veronikát, aki általad rosszra csábított! Ha a zöld kígyó nem lehet enyém, inkább pusztítsd el a fájdalom és a vágyakozás! Takarodj innen... takarodj innen, te gyalázatos boszorkányfajzat.

A vénasszony nagyot nevetett, rikácsolása betöltötte az egész szobát, és ezt kiabálta:

- Akkor csak maradj itt és pusztulj el, de ideje, hogy munkához lássak, mert még másfajta elintéznivalóm is van itt!

Levetette fekete kabátját, és ott állott undorító meztelenségében, azután körbeforgott, és ekkor nagy fóliánsok estek le; pergamenlapokat tépett ki belőlük, gyorsan valamilyen tákolmánná fűzte össze, és testére öltötte őket, így csakhamar olyan lett, mintha furcsa, tarka pikkelyes páncélba öltözött volna. Az asztalon levő tintatartóból tüzet okádva ugrott elő a fekete kandúr és az öregasszony felé üvöltött, mire a boszorkány hangosan felujjongott és vele együtt eltűnt az ajtón át. Anselmus észrevette, hogy a kék szoba felé tartottak; távolról csakhamar sziszegést és zúgást hallott, a kert madarai kiáltoztak, a papagáj rikácsolt:

- Ne hagyj cserben... ne hagyj cserben... rablás... rablás!

Ebben a pillanatban visszaroht a vénasszony a szobába, kezében hozta az aranycserepet és szörnyű mozdulatok kíséretében vadul kiáltozott a levegőbe:

- Sok szerencsét! Sok szerencsét, fiacskám!... Öld meg a zöld kígyót, rajta, fiacskám!

Anselmusnak úgy rémlett, hogy keserves sóhajt hall, Serpentina hangját. Ekkor borzalom és elkeseredés fogta el. Összeszedte minden erejét, úgy érezte, minden idege és valamennyi ere szét pattan, teljes erejéből belevágott a kristályba... metsző hang hatolt át a szobán és ragyogó damaszt köntösében megjelent az ajtóban a levéltáros.

- Hé, hej! Csürhe népség, örült lidérc... boszorkányság... ide, hé! - kiáltotta.

A vénasszony fekete hajszálai égnek meredtek, mint a borosta, izzó vörös szeme pokoli tűzben felragyogott és hatalmas szájának hegyes fogait összeszorítva sziszegte:

- Gyorsan... gyorsan... siess ki... sisteregj, sisteregj! - és nevetett és mekegett, gúnyolódva és csúfolódva; erősen magához szorította az arany virágcserepet és marokkal szórta belőle a fényes földet a levéltárosra, de mihelyt a föld hozzáért a levéltáros köntöséhez, virággá változott és lehullott róla. Ekkor fellángoltak és lobogtak a köntös liliomjai, és a levéltáros a sístergő lánggal égő liliomokat a boszorkányra dobta, az meg üvöltött fájdalomában; de amint a magasba ugrált és pergamenpáncélját rázta, kihunytak a liliomok és hamuvá estek szét.

- Fürgén, csak neki, fiam! - rikácsolt a vénasszony, a kandúr felemelkedett a levegőbe és a levéltáros feje fölött elzúgott az ajtó felé, de a nagy szürke papagáj elébe repült és görbe csőrével torkába

kapott, hogy vörös, tüzes vér ömlött a nyakából. Serpentina hangja felkiáltott:

- Meg vagyunk mentve! Meg vagyunk mentve!

A vénasszony haragosan, elkeseredve nekiugrott a levéltárosnak, maga mögé dobta az arany virágcserepet, és fonnyadt öklének hosszú ujjait szétterpesztve bele akart kapaszkodni a levéltárosba, de Lindhorst gyorsan letépte köntösét és a boszorkány felé dobta. Ekkor a pergamenlapokból sistersgő kék lángok sziszegtek és szikráztak és zúgtak elő, és a vén banya, üvöltő jajveszékeléssel fetrengett és igyekezett egyre több földet kikaparni az aranycserepből, egyre több lapot kiragadni a könyvekből, hogy elfojtsa a lobogó lángot, és valahányszor sikerült földet vagy pergamenlapokat magára szórni, mindannyiszor kialudt a tűz. Most azonban, mintha a levéltáros bensejéből erednének, lobogó, sistersgő sugarak lövelltek a vénasszonyra.

- Hé, hej, csak előre... dicsőség a szalamandrának! - harsogott a szobán keresztül a levéltáros hangja és a rikácsoló vénasszony körül százával tekeredtek tüzes körben a villámok. Az őrjöngő harcban száguldva, zúgva hajszolta egymást a papagáj és a kandúr, de végül is a papagáj erős szárnyaival a földre sújtotta a kandúrt, és karmaival átdöfte és lefogta, úgyhogy a kandúr szörnyen üvöltött és nyögött halálfélelmében; majd a papagáj éles csőrével kivájta az izzó szempárt, hogy csak úgy fröcskölt belőle az égő tajték. Most onnan, ahol a vénasszony a földre zuhant, sűrű füstgomolyag szállt fel, és a köntös alatt fekvő boszorkány üvöltése, szörnyű metsző jajgatása elszállt a messzeségbe. A füst, amely átható szaggal tovaterjedt, elpárologott, a levéltáros felemelte köntösét és alatta egy undorító marharépa feküdt.

- Tisztelt levéltáros úr, itt hozom a legyőzött ellenséget! - szólt a papagáj, és csőrével egy fekete hajszálat nyújtott át Lindhorst levéltárosnak.

- Nagyon jól van, kedvesem - válaszolta a levéltáros -, itt fekszik az én legyőzött ellenségem is, legyen olyan jó, intézze el most már a továbbiakat is; mint csekély jutalmat, még kap tőlem hat kókuszdiót és egy új szemüveget is, mert mint látom, a kandúr gyalázatosan összetörte pápaszemét.

- Életem végéig az öné vagyok, tisztelt barátom és jóakaróm - felelt rendkívül elégedetten a papagáj, csőrébe fogta a marharépat és kirepült vele az ablakon, melyet Lindhorst levéltáros kinyitott előtte. A levéltáros megragadta az arany virágcserepet és hangosan így kiáltott:

- Serpentina! Serpentina!

De mikor Anselmus diák, rendkívül örvendezve ama gyalázatos asszonypusztulásának, aki őt a romlásba taszította, a levéltárosra nézett, ismét a szellemfejedelem magas, fenséges alakját látta, aki leírhatatlanul kedvesen és méltósággal nézett fel rá.

- Anselmus - szólott a szellemfejedelem -, hitetlenségemben nem te vagy a bűnös, hanem az ellenséges erő, mely rombolva igyekezett bensődbe hatolni és meghasonlást szítani benned. Te megőrizted hűségedet, légy hát szabad és boldog!

Villám cikázott át Anselmus bensején, a kristálycsengők csodás hármashangzata erősebben és hatalmasabban csendült fel, mint valaha is hallotta - minden idegszála és sejtje megremegett - az akkord pedig egyre jobban szétáradt a szobában; az Anselmust magába záró palack széthasadt, és ő a bájos, szeretetre méltó Serpentina karjaiba vetette magát.

Tizenegyedik vigília

Paulmann segédtanító bosszúsága a családjában kitört bolondság miatt -

Heerbrand irattárosból udvari tanácsos lesz és kemény fagy idején cipőben és selyemharisnyában járkal - Veronika vallomásai -

Eljegyzés a gőzölgő leveses tál mellett

- De mondja csak, kedves irattáros úr, hogyan szállhatott tegnap este annyira a fejünkbe az az átkozott puncs, hogyan, sugallhatott nekünk mindenféle ostobaságot.

Így szólott másnap reggel Paulmann segédtanító, mikor belépett a szobába, ahol még szanaszét heverték a törött cserepek és a középen, alkatrészeire bomolva, úszkált a puncsban a szerencsétlen paróka. Amikor Anselmus diák kirohant az ajtón, Paulmann segédtanító és Heerbrand irattáros ide-oda támolyogtak és imbolyogtak a szobában, ordítottak, mint a megszállottak és fejjel egymásnak rohantak, amíg Fränzchen nagy fáradtsággal ágyba nem fektette szédelgő apját és az irattáros kimerülten le nem roskadt a pamlagra, amelyet Veronika a hálószobába menekülve elhagyott. Heerbrand irattáros a feje köré csavarta kék zsebkendőjét, holsápadt volt és búskomor, s így nyögdecselet:

- Ó, tisztelt segédtanító úr, nem a puncs a hibás amelyet Veronika kisasszony pompásan készített el, nem! Hanem csakis az átkozott diák a bűnös minden szörnyűségben. Hát nem veszi észre, hogy ő már régen „mente captus”?¹⁵ Avagy ön talán nem tudja, hogy az örütség ragályos? Egy bolond százat csinál; bocsásson meg, ez régi közmondás; az ember, kiváltképpen, ha ivott egy pohárkával,

¹⁵ bolond, beszámíthatatlan

könnyen bolondságba esik, akaratlanul is utánozva mindazt, amit bolond társa előjátszik. Elhiszi-e nekem, segédtanító uram, hogy még most is valósággal szédülök, ha a szürke papagájra gondolok.

- Ugyan! - szólt közbe a segédtanító. - Mókák!... Hiszen az a levéltáros öreg kis famulusa volt, aki nagy szürke köpenyt öltött magára és Anselmus diákot kereste.

- Lehetséges - jegyezte meg Heerbrand irattáros -, de meg kell vallanom, hogy gyalázatosan érzem magam; egész éjszaka olyan furcsa orgonálást és füttyülést hallottam...

- Az én voltam - szólt a segédtanító -, mert erősen hortyogok.

- Lehet - folytatta az irattáros -, de segédtanító barátom, tegnap este nem ok nélkül gondolkodtam arról, hogy némi vidámságot szerezzek... de ez az Anselmus mindent elrontott. Ön nem tudja... ó, segédtanító barátom... - Heerbrand irattáros felugrott, letépte fejéről a kendőt, megölelte a segédtanítót, forrón kezét szorította vele, és még egyszer szívet tépően kiáltotta: - Segédtanító barátom, ó! Segédtanító barátom! - s megragadva kalapját és botját, elrohant.

„Ez az Anselmus be ne lépjen többé a házamba - szólt magában Paulmann segédtanító -, mert most már tisztán látom, hogy megátalkodott örütségével még a legderejobb embereket is megfosztja szerény kis eszűktől; most már az irattáros is kész préda... én eddig még tartottam magam, de az ördög, aki tegnap este a mámorban már kopogtatott, a végén még betelepszik ide és itt űzi kisdéd játékait. Tehát: apage satanas!¹⁶ A pokolba Anselmus diákkal!”

Veronika szörnyen búslakodott, egyetlen szót sem szólt, csak néha furcsán elmosolyodott, és a magányt kereste.

¹⁶ távozz tőlem, sátán

- Az ő bánata is Anselmus lelkén szárad - mondta ingerülten a segédtanító -, de jó, hogy most már egyáltalán nem mutatkozik, tudom, hogy fél tőlem ez az Anselmus, azért is nem jön ide.

Ez utóbbit Paulmann segédtanító fennhangon mondta, mire az éppen jelenlevő Veronika szeméből kibuggyantak a könnyek, és így sóhajtott:

- Ó, hát hogyan is jöhetne ide Anselmus? Hiszen már régen be van zárva az üvegpalackba!

- Mi? Hogyan? - kiáltotta Paulmann segédtanító. - Istenem, Istenem, ő is félrebeszél, akár az irattáros, nemsokára ki is tör rajta. Ó, te átkozott, te fertelmes Anselmus.

Nyomban elszaladt Eckstein doktorért. Az orvos mosolygott és ismét csak azt mondta: „Ejnye, ejnye!” De ezúttal nem írt föl semmit, hanem ahhoz a kevéshez, amit mondott, távozóban még ezt fűzte hozzá: „Idegesség!... Majd magától rendbe jön... levegőre kell vinni... sétakocsikázni... szórakozni... színházba. Nézze meg *A vasárnapi gyerek*-et vagy a *Prágai testvérek*-et...¹⁷ majd rendbe jön...”

„A doktor ritkán ilyen beszédes - gondolta Paulmann segédtanító -, valósággal bőbeszédű!”

Elmúlt jó néhány nap, hét és hónap, Anselmus eltűnt, de Heerbrand irattáros sem mutatkozott egészen február negyedikéig, amikor is új, divatos, finom szövetből készült öltönyben, cipőben és selyemharisnyában, s fittyet hányva a fagynak - egy nagy élővirág-csokorral, pontosan déli tizenkét órakor belépett Paulmann szobájába; a segédtanító elcsodálkozott kiöltözködött barátján.

¹⁷ Wenzel Müller (1767-1835) két daljátéka

Heerbrand irattáros ünnepélyesen odalépett Paulmann segédtanítóhoz, finom illedelmességgel megölelte, s azután így szólt:

- Ma, az ön kedves, tisztelt leánya, Veronika kisasszony nevenapján immár nyíltan ki akarok mondani mindent, ami már régóta nyomja a szívemet! Akkor, azon a szerencsétlen estén, amikor köpenyem zsebében elhoztam a vészhozó puncs hozzávalóit, az volt a szándékom, hogy egy örvendetes hírt közlök önnel és vidáman ünnepeljük a boldog napot, ugyanis már akkor értesültem róla, hogy kineveztek udvari tanácsossá; eme rangemelkedésről most már megkaptam „cum nomine et sigillo principis”¹⁸ iratot, s itt hordom a zsebemben.

- Ó, ó, irattáros... akarom mondani, Heerbrand udvari tanácsos úr - dadogta Paulmann segédtanító.

- De csupán ön, segédtanító úr - folytatta az immár udvari tanácsossá kinevezett Heerbrand -, csupán ön teheti teljessé boldogságomat. Titokban már régóta szeretem Veronika kisasszonyt és dicsekedhetek néhány barátságos pillantásával, amelyet rám vetett, és amely világosan megmutatta, hogy nem idegenkedik tőlem. Egy szó mint száz, tisztelt segédtanító úr, én, Heerbrand udvari tanácsos megkérem tisztelt leánya, Veronika kisasszony kezét, és... ha nincs ellene kifogása... szeretném mielőbb feleségül venni.

Paulmann segédtanító elcsodálkozva összecsapta kezét és így szólt:

- Ej, ej, irattár... akarom mondani, udvari tanácsos úr, ki gondolta volna ezt?! Nos, ha Veronika valóban szereti önt, én a magam részéről nem vagyok ellene; talán jelenlegi, búskomorsága sem egyéb, mint az ön iránt érzett titkolt szerelme, tisztelt udvari tanácsos úr, hiszen ismerjük az ilyen színészkedést.

¹⁸ a herceg nevével és pecsétjével ellátott

Ebben a pillanatban belépett Veronika, sápadt és zavart volt, mint mostanában mindig.

Heerbrand udvari tanácsos odalépett hozzá, válogatott szavakkal megemlítette névnapját és átnyújtotta neki az illatos virágcsokrot meg egy kis csomagot; amikor Veronika kibontotta, egy pár szép, fényes fülbevaló ragyogott feléje. Röpke pír színesítette a leány arcát, szeme élénkebben csillogott és így kiáltott:

- Istenem, hiszen ez ugyanaz a fülbevaló, amelyet már hetekkel ezelőtt viseltem, és nagy gyönyörűséget szerzett nekem.

- Hogyan lehetséges ez? - kérdezte kissé megütközve Heerbrand udvari tanácsos. - Hiszen ezt az ékszert mindössze egy órával ezelőtt vásároltam a Schlossgassében hitvány pénzért.

Veronika azonban már nem hallotta a kérdést, hanem ott állt a tükör előtt, hogy megszemlélje, hogyan illik neki az ékszer, miután már fülecskéjébe akasztotta. Paulmann segédtanító most méltóságteljes arckifejezéssel és komoly hangon a lány tudomására hozta Heerbrand barátja rangemelkedését és ajánlatát. Veronika átható tekintetet vetett az udvari tanácsosra és így szólt:

- Már régóta tudom, hogy ön nőül akar venni engem. Nos, legyen! Önnek ígérem szívemet és kezemet... de meg kell önnek... önöknek kettőjüknek, nevezetesen apámnak és vőlegényemnek... meg kell vallanom egyet-mást, ami lelkemet nyomja... most rögtön, még ha közben ki is hül a leves, mint látom, Fränzchen már asztalra is tette.

Meg sem várta az udvari tanácsos vagy a segédtanító válaszát, amely nyilván éppen a nyelvükön volt, és így folytatta:

- Elhiheti nekem, jóságos atyám, hogy igazán, szívből szerettem Anselmust, és amikor Heerbrand irattáros, aki most már maga lett udvari tanácsos, biztosított, hogy Anselmus könnyen viheti ilyesmire, elhatároztam, hogy csak ő lesz a férjem és senki más.

Ekkor azonban úgy látszott, hogy idegen, ellenséges lények el akarják szakítani tőlem, és az öreg Lieséhez folyamodtam, egykori dajkához, aki most javasasszony és nagy varázslónő. Ő megígérte, hogy segítségemre lesz és teljesen a kezemre adja Anselmust. A napéjegyenlőség éjszakáján, éjfélkor elmentünk a keresztútra, ő felidézte a pokol szellemeit és a fekete kandúr segítségével létrehoztunk egy kis fémtükröt, gondolataimat Anselmusra irányítva csak bele keltett pillantanom ahhoz, hogy lelkén és gondolataim uralkodjam. De most már szívből sajnálom, hogy mindezt megtettem, s megtagadok minden sátáni bűbájosságot. A szalamandra legyőzte az öregasszonyt, hallottam jajveszékését, de nem volt segítség, és marharépa alakjában felfalta a papagáj; ekkor metsző csengéssel eltört az én fémtükröm is. - Veronika előhozta az eltört fémtükör két darabját és egy hajfürtöt varrodobozából, majd mindezt átnyújtotta Heerbrand udvari tanácsosnak és így folytatta: - Íme, vegye át ezt, szeretett udvari tanácsos úr, a tükör darabjait ma éjjel tizenkettőkor, az Elba hídjáról, mégpedig onnan, ahol a kereszt áll, dobja be a folyóba, ott nincs befagyva, a hajfürtöt azonban őrizze meg hűségese keblén. Még egyszer megtagadok minden sátáni bűbájosságot és szívből kívánom Anselmusnak, hogy boldog legyen, ha immár feleségül veszi a zöld kígyót, aki sokkal szebb és gazdagabb, mint én vagyok. Önt, szeretett udvari tanácsosom, úgy fogom szeretni és tisztelni, mint derék feleséghez illik.

- Istenem! Istenem! - kiáltott fájdalmasan a segédtanító. - Ez a lány örült, örült... sohasem lehet belőle udvari tanácsosné... örült.

- Szó sincs róla - szólt Heerbrand udvari tanácsos -, jól tudom, hogy Veronika kisasszony bizonyos vonzalmat érzett a hóbortos Anselmus iránt, és lehetséges, hogy bizonyos túlfeszített idegállapotában ahhoz a javasasszonyhoz fordult, aki nyilván nem más, mint a Seetor közelében lakó kártyavető- és kávéfőző... egyszóval az öreg Rauerin asszony. Az sem tagadható továbbá, hogy vannak

mindenféle titokzatos bűbájosságok, amelyek nagyon rossz hatással lehetnek az emberre, régi írók műveiben olvashatunk ilyesmiről, de amit Veronika kisasszony a szalamandra győzelméről, és Anselmus kapcsolatáról beszélt a zöld kígyóval, az nyilván csak költői allegória... hasonlatos valamilyen költeményhez, amelyben az Anselmustól való teljes elszakadását beszéli el.

- Tartsa, aminek tetszik, kedves udvari tanácsosom - szólt közbe Veronika -, akárcsak együgyű álomnak.

- Korántsem - válaszolta Heerbrand udvari tanácsos -, hiszen jól tudom, hogy Anselmust is titkos hatalmak tartják fogva s mindenféle esztelen cselekedetre ingerlik és hajszolják.

Paulmann segédtanító nem tudta tovább fékezni magát és kitört:

- Megálljatok, az Isten szerelmére, álljatok meg! Talán megint becsíptünk az átkozott puncstól vagy Anselmus tébolya hat ránk? Micsoda dolgokat fecseg itt összevissza, udvari tanácsos úr? Hinni szeretném, hogy a szerelem az, ami lidércesen kísért agyatokban, de ez majd a házasságban hamarosan rendbe jön, mert különben aggódnék, hogy ön, igen tisztelt udvari tanácsos úr, szintén a téboly martalékává lett, és aggódnék, hogy az utódok esetleg öröklik a szülők betegségét. Nos, atyai áldásomat adom az örvendetes jegyváltáshoz, és megengedem, hogy mint vőlegény és menyasszony, megcsókoljátok egymást.

Ez nyomban meg is történt, és mielőtt még a feltálalt leves kihűlt, megtörtént az ünnepélyes eljegyzés is. Néhány hét múlva Heerbrand udvari tanácsosné, miként még korábban képzeletében látta magát, valóban a Neumarkt egyik szép házának erkélyén ült és mosolyogva nézett le a gavallérokra, akik arra haladtukban és lornyonyukon át feltekintve így szóltak:

- Igazán isteni asszony Heerbrand udvari tanácsosné.

Tizenkettedik vigília

Híradás a lovagi birtokról, ahová Anselmus, Lindhorst levéltáros veje költözött, és arról, hogy miként él ott Serpentinával - Befejezés

Mennyire átéreztem lelkem mélyén Anselmus diák nagy boldogságát, aki szívbeli szerelemben, feleségével, a bájos Serpentinával immár valóban elköltözött ama titokzatos, csodás birodalomba, amelyet hazájának ismert meg, ahová különös sejtelmektől eltelt, szíve oly régóta vonzotta. De hiábavalónak bizonyult minden igyekezetem, hogy néked, nyájas olvasó, szavakkal, akár csak körvonalazhassam mindazt a gyönyörűséget, ami Anselmust körülvette, Kedvem szegetten eszméltem rá minden kifejezés erőtlenségére. Éreztem, mennyire korlátoz a kicsinyes, hétköznapi élet szegényessége, elkeseredtem, úgy jártam-keltem, mint az álmodozó; egy szó mint száz, Anselmus diáknak abba az állapotába jutottam, amelyet a negyedik vigíliában ecseteltem neked, nyájas olvasó. Emésztettem magam, amikor a szerencsésen megalkotott tizenegy vigílián átfutottam és azt gondoltam, nyilván sohasem adatik meg nekem, hogy zárókóként hozzáilleszthessem a tizenkettediket, mert valahányszor az éjszakai órában nekiültem, hogy befejezzem a művet, úgy rémlett nekem, mintha alattomos szellemek (alighanem a megölt boszorkány rokonai, talán „cousin germain”-jei) fényesre csiszolt fémtükröt tartanának előlem, amelyben megláttam saját éneket, sápadtan, másnaposan és leverten, amilyen Heerbrand irattáros volt a puncsmámor után. Ekkor eldobtam a tollat, és sietve ágyba feküdtem, hogy legalább álmodhassak a boldog Anselmusról és a bájos Serpentináról. Így tartott ez már sok

napon és éjszakán át, amikor egész váratlanul levelet kaptam Lindhorst levéltárostól, a következőket írta nekem:

„Nagyságod, mint értesültem róla, tizenegy vigíliában megírta derék vőm, az egykori diák, jelenlegi költő, Anselmus különös kalandjait és most nagyon kínlódik azzal, hogy az utolsó, a tizenkettedik vigíliában elmondjon egyet-mást boldog életéről Atlantiszban, ahová leányommal együtt elköltözött szép lovagi birtokomra. Noha nem szívesen látom, hogy igazi lényemet elárulta olvasóiknak, ez ugyanis titkos levéltárosi szolgálatomban ezernyi kellemetlenséget okozhat nekem, sőt a kollégiumban még majd alkalmat ad annak a kérdésnek a megvitatására, hogy egy szalamandra jogilag és kötelező következményekkel miképpen léphet eskütétellel járó állami szolgálatba, és egyáltalán mennyiben lehet komoly ügyeket rábízni, hiszen Gabalis¹⁹ és Swedenborg²⁰ szerint az elemi szellemekben nem lehet bízni... tekintet nélkül arra, hogy most már legjobb barátaim ki fognak térni ölelésem elől attól félve, hogy hirtelen jókedvemben majd villámok pattannak ki belőlem és tönkreteszem frizurájukat és vasárnapi frakkjukat... tekintet nélkül mindezekre azt mondom, segíteni akarok nagyságodnak a mű befejezésében, mert sok jó foglaltatik benne rólam és kedves asszonylányomról (szeretném, ha már a másik kettőtől is megszabadulnék). Ha tehát meg akarja írni a tizenkettedik vigíliát, kérem, ereszkedjék le átkos ötödik emeletéről, hagyja el szobáckáját és jöjjön el hozzám. A már ismert kék pálmaszobában megtalálja a szükséges írószereket és

¹⁹ Gabalis-Villars de Montefaucon abbé (1635-1673) műve az ember és a szellemek közti kapcsolatokról („Le comte de Gabalis ou entretiens de sciences secretes”: Gabalis gróf, avagy beszélgetések a titkos tudományokról.)

²⁰ Emanuel von Swedenborg (1688-1772), híres svéd „látnok”, akinek természetfölötti erőket tulajdonítottak.

akkor kevés szóval hírül adhatja olvasóinak, mit látott, s ez jobb lesz önnek, mint az olyan élet hosszadalmas leírása, amelyet ön csak hallomásból ismer.

Nagyságodnak maradok alázatos tisztelettel

*Lindhorst Szalamandra
p. t. királyi titkos levéltáros.”*

Lindhorst levéltáros e kissé nyers, de mégis barátságos levélkéjének igen örültem. Bár bizonyosnak látszott, hogy a különös öreg előtt ismeretes volt, milyen különös módon szereztem tudomást vejének sorsfordulásairól - titoktartásra lévén kötelezve, ezt még előtte is el kellett hallgatnom, nyájas olvasóm -, de a levéltáros nem vette annyira zokon, semmint féltem tőle. Hiszen maga nyújtott segítséget művem befejezéséhez és ebből joggal következtethetem, hogy alapjában véve helyesli, hogy csodálatos léte a szellemvilágban a nyomtatott betű útján közismertté váljék. Lehetséges, gondoltam magamban, hogy talán azt a reményt meríti belőle, hogy másik két leányát annál gyorsabban férjhez adhatja, mert talán egyik-másik ifjú lelkében megfog a szikra, amely fellobbantja a vágyakozást a zöld kígyó után, s áldozócsüdtörtökön megkeresi és meg is találja a bodzabokorban. A szerencsétlenségből, amely Anselmust sújtotta, amikor az üvegpalackba zárták, megértheti a figyelmeztetést, hogy komolyan óvakodjék minden kételkedéstől, minden hitetlenségtől. Pontosan tizenegy órakor eloltottam íróasztali lámpámat és odasiettem Lindhorst levéltárhoz; már a tornácon várt reám.

- Itt van tehát... igen tisztelt uram!... Nos, nagyon örülök, hogy nem értette félre jó szándékaimat... jöjjön csak!

És ezzel a vakító fényben tündöklő kerten át felvezetett az azúrkék szobába; ott megpillantottam az ibolyaszínű íróasztalt, amelyen Anselmus dolgozott - Lindhorst levéltáros eltűnt, de hamarosan

ismét megjelent, kezében egy szép aranykehellyel, amelyből magasra lobogott a kék láng.

- Íme - mondta -, elhozom önnek barátja, Johannes Kreisler karmester²¹ kedvenc italát. Égő rizspálinka, amelybe némi cukrot tettem. Kóstolja meg; mindjárt levetem köntösömet, hogy amíg ön itt ül és szemlélődik és ír, az ön társaságát élvezendő, kedvemre fel s alá szállhassak a kehelyben.

- Amint önnek tetszik, tisztelt levéltáros úr - válaszoltam -, de ha most iszom az italból, akkor ön már nem is...

- Erre ne legyen gondja, kedvesem - szolt a levéltáros, gyorsan ledobta köntösét, nem csekély meglepetésemre bemászott a kehelybe és eltűnt a lángokban... Félelem nélkül belekóstoltam az italba, félrefújva a lángot - pompás volt!

Nem rezdülnek-e enyhén susogva, zúgva a pálmafák smaragdlevelei, mintha a hajnali szellő becézne őket? Felébredve az álomból, inganak és ringanak s titokzatosan suttoznak a csodákról, amelyeket messze távolból hangzó hárfahangok hirdetnek! A falakról leválik az azúrkétség és könnyű ködként hömpölyög fel s alá, de vakító sugarak lövellnek át a párán, amely a gyermeki jókedv ujjongásával kavargó, forog, felemelkedik a pálmafák koronája felett ívelő mérhetetlen magasságba. De egyre vakítóbban halmozódnak egymásra a sugarak, amíg a tiszta napfényben ki nem tárul a végeleáthatatlan liget, ahol megpillantottam Anselmust. Ragyogó jácintok, tulipánok, rózsák emelik fel szép fejüket, és illatuk bűbajos hangokon szól a boldog ifjúhoz: „Sétálj, sétálj csak közöttünk, kedves, ki megértesz bennünket... a mi illatunk a szerelem vágyakozása... mi szeretünk téged s mindörökre a tiéd vagyunk! A

²¹ Hoffmann kedvenc hőse, akiben többnyire önmagát ábrázolja; számos novellájában szerepel, s Murr kandúr regényének is főszereplője.

ragyogó sugarak arany árnyalatokban izzanak: mi tűz vagyunk, a szerelem lobbantott fel bennünket! Az illat a vágyakozás, a tűz a megkívánás, és vajon nem lakozunk-e a te kebledben? Hiszen a tiéid vagyunk!” Zizegnek és susognak a sötét bokrok... a magas fák: „Jöjj hozzánk! Te boldog... te szeretett kedvesünk! A tűz a megkívánás, de a mi hús árnyékunk a remény! Szeretettel susogjuk körül a fejedet, mert megérintesz bennünket, mert szerelem lakozik szívedben.” A források és patakok csörgedeznek és bugyognak: „Kedves, ne siess oly gyorsan tova, nézz bele kristályunkba... a te képed lakik bennünk, szeretjük és megőrizzük, mert te megértettél bennünket!” Ujjongó kórusban csicseregnek és énekelnek a tarka madarak: „Hallgasd dalunkat, hallgasd dalunkat, mi vagyunk az öröm, a gyönyörűség, a szerelem mámor!” De Anselmus vágyakozva néz a pompás templom felé, amely a távolban emelkedik. A mesterséges oszlopok fáknak, az oszlopfők és az oromzat akantuszleveleknek látszanak, amelyek csodálatos díszítménnyé fonódnak össze. Anselmus a templom felé lépked, mély gyönyörűséggel szemléli a tarka márványt, a csodálatos mohás lépcsőket. „Ó, nem - kiáltja mintegy a gyönyörűség túláradásában. - Ő nincs már messze!” Ekkor kilép a templomból a bájos, gyönyörű Serpentina, hozza az arany virágcserepet, amelyből csodaszép liliom fakadt. Végtelen vágyakozás, kimondhatatlan gyönyörűség izzik üdvösséges szemében, így tekint Anselmusra, szólván: „Ó, kedvesem! A liliom kibontotta kelyhét... beteljesedett a legnagyobb gyönyör; lehet-e üdvösség, mely hasonlatos a mienkhez?” Anselmus izzó vágyódás áhítatával megöleli... a liliom lobogó sugarakban ég a feje fölött. És hangosabban susognak és ringanak a bokrok és a fák, s tisztábban és örvendezőbben ujjonganak a források... a madarak... tarka rovarok táncolnak a levegő kavargásában... vidám, örvendező, ujjongó nyüzsgés a levegőben... a vizekben... a földön a szerelem üli ünnepét. A bokrokon mindenütt fény villan át... a földből, mint szikrázó szemek gyémántok kukkantanak ki... a forrásokból magasra

szökik a vízsugár... csodás illatok lengnek mámorító szárnycsapásokkal... az elemi ősszellemek ezek, amint hódolnak a liliom előtt, és Anselmus boldogságát hirdetik. Ekkor Anselmus, a megdicsőülés sugárfényében, felemeli fejét. Pillantás? Szavak? Vagy ének ez? Érthetően hangzik: „Serpentina! beléd vetett hitem, szerelmem feltárta előttem a természet legmélyebb titkát! Elhoztad nekem a liliomot, amely az aranyból, a föld őseréjéből fakadt, mielőtt még Phosphorus fellobbantotta a gondolatot... ő minden lény szent összhangjának felismerése, és ebben a felismerésben élek mindörökké a legnagyobb boldogságban. Igen, szerencsés vagyok, mert megismertem a legnagyobb boldogságot... mindörökké szeretlek, ó, Serpentina!... Soha el nem halványodnak a liliom aransugarai, mert miként a hit és a szerelem, a felismerés is örök!”

A látomást, amelyben élő valójában megpillanthattam Anselmust atlantiszi lovagi birtokán, alighanem a szalamandra bűvészetének köszönhetem, és csodálatos volt, hogy amikor minden ködbe hunyt, az ibolyaszínű íróasztalon fekvő papírlapon szembeötlően és tisztán magam előtt leírva megtaláltam e látomást. De most úgy érzem, hogy hirtelen hasogató fájdalom járja át szívemet. Ó, te boldog Anselmus, aki levetted magadról a hétköznapi minden terhét, és a bájos Serpentina iránt érzett szerelmedben bátran szárnyaltál s most gyönyörben és örömben élhetsz Atlantiszban, lovagi birtokodon! De én szerencsétlen! Hamarosan... igen, néhány perc múlva magam is eltűnök e szép teremből, amely korántsem az atlantiszi lovagi birtok, visszakerülök padlásszobácskámba, és a nélkülözésteli élet kicsinyességei kötik le lelkemet, tekintetemet sűrű ködként ezernyi baj fogja át, hogy bizonyára sohasem láthatom meg a liliomot!

Ekkor Lindhorst levéltáros szelíden vállamra veregetett és így szólt:

- Csitt, csitt! Tisztelt barátom! Ne panaszkodjék. Hát talán nem járt-e az imént Atlantiszban és nincs-e ott önnek is legalább egy csinos

majorsága, lelkének költői birtoka? Vajon Anselmus boldogsága más-e, mint az élet a költészetben, amely előtt a természet legmélyebb titkaként föltárul valamennyi lény szent összhangja?